

IZBA CYWILNA

Biuletyn Sądu Najwyższego

**2019
7-8**

Redakcja
Jacek Gudowski
Maciej Machowski

Współpraca
Joanna Buchalska, Agata Dimmich
Piotr Frątczak, Magdalena Kuchnio
Radosław Nowaczewski, Arkadiusz Turczyn
Jakub Turczyn, Konrad Wróblewski
Andrzej Zielony

przy udziale

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
www.wolterskluwer.pl

infolinia: 801 044 545
tel. 22 535 82 03
e-mail: handel@wolterskluwer.pl

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 6 września 2018 r., V CSK 265/17, do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu tego Sądu zagadnienia prawnego:

„Czy prokurator powszechnej jednostki prokuratury może być pełnomocnikiem procesowym prokuratury jako państwowej jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa?”

Prokurator powszechnej jednostki prokuratury może być pełnomocnikiem procesowym Skarbu Państwa reprezentowanego przez organ właściwej jednostki organizacyjnej prokuratury (art. 87 § 2 w związku z art. 67 § 2 k.p.c.).

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 18 czerwca 2019 r., III CZP 101/18, D. Zawistowski, T. Bielska-Sobkowicz, D. Dończyk, J. Gudowski, H. Pietrkowski, M. Wysocka, K. Zawada)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia we Wrocławiu postanowieniem z dnia 14 stycznia 2019 r., VII Co 1494/18, zagadnienia prawnego:

„Czy dopuszczalne jest nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa sądowemu tytułowi egzekucyjnemu wydanemu na rzecz Agencji Nieruchomości Rolnych?”

Sądowemu tytułowi egzekucyjnemu wydanemu na rzecz Agencji Nieruchomości Rolnych można nadać klauzulę wykonalności na rzecz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa bez potrzeby wykazywania przejścia uprawnienia objętego tym tytułem dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 788 § 1 k.p.c. w związku z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, Dz.U. z 2017 r., poz. 624 ze zm.).

(uchwała z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 4/19, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Nowym Sączu postanowieniem z dnia 10 stycznia 2019 r., III Cz 17/18, zagadnienia prawnego:

„Czy w celu nabycia przez dyrektora parku narodowego na rzecz tego parku prawa własności nieruchomości leśnej położonej w jego granicach, na podstawie umowy sprzedaży zawieranej z osobą fizyczną, notariusz powinien sporządzić umowę bezwarunkową, czy też dla zachowania ważności konieczne jest sporządzenie umowy warunkowej, wskazującej na prawa pierwokupu Skarbu Państwa ustanowione w art. 10 ust. 5 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, a następnie w art. 37a ust. 1 ustawy z 28 września 1991 r. o lasach?”

Umowę zobowiązującą sprzedaży na rzecz parku narodowego prawa własności nieruchomości, znajdującej się w granicach tego parku, sporządza się pod warunkami, że żaden z kolejno uprawnionych do pierwokupu, w tym na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1614 ze zm.) i ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2129 ze zm.), nie wykona swego prawa.

(uchwała z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 6/19, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Częstochowie postanowieniem z dnia 13 marca 2018 r., V Ga 8/18, zagadnienia prawnego:

„Czy koszt prywatnej opinii sporządzonej na zlecenie podmiotu, który w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zajmuje się skupywaniem wierzytelności odszkodowawczych, pozostaje w normalnym związku przyczynowym, o jakim mowa w art. 361 § 1 k.c. ze zdarzeniem wywołującym szkodę, a tym samym stanowi składnik uszczerbku majątkowego podlegającego wyrównaniu w formie odszkodowania, czy też odrywa się od wskazanego związku przyczynowego i wchodzi w zakres ryzyka gospodarczego, a tym samym powinien być traktowany, jako nie podlegająca refundacji w formie odszkodowania, inwestycja gospodarcza?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 33/18, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 18 grudnia 2018 r., XXIII Ga 806/18, zagadnienia prawnego:

„Czy w okresie odroczenia utraty mocy obowiązującej przepisu uznano za niekonstytucyjny przez Trybunał Konstytucyjny dopuszczalna jest odmowa zastosowania przez sąd takiego przepisu, co do którego nastąpiło uchylenie domniemania jego konstytucyjności?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 5/19, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Toruniu postanowieniem z dnia 31 grudnia 2018 r., VIII Cz 764/18, zagadnienia prawnego:

„W jakiej wysokości opłatę stosunkową ustala komornik w przypadku zakończenia postępowania egzekucyjnego, na skutek wyegzekwowania świadczenia, od należności uiszczonej przez dłużnika bezpośrednio komornikowi, już po wszczęciu egzekucji, w sytuacji gdy podstawą ustalenia kosztów są przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm.)?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 8/19, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowieniem z dnia 7 stycznia 2019 r., II Ca 804/18, zagadnienia prawnego:

„Czy osobie mającej status lokatora w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.), objętej obowiązkiem opróżnienia lokalu mieszkalnego na podstawie postanowienia o przysądzeniu odrębnej własności lokalu, służy na podstawie art. 189 k.p.c. powództwo o ustalenie prawa do lokalu socjalnego, jeśli lokal objęty postanowieniem o przysądzeniu własności nie wchodzi w skład publicznego zasobu mieszkaniowego oraz czy w takim postępowaniu odpowiednie zastosowanie znajduje art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego?”

odmówił podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 14 czerwca 2019 r., III CZP 9/19, K. Zawada, A. Owczarek, K. Weitz)

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNĘCIA

III CZP 43/19

„Czy świadczenie wypłacone przez ubezpieczyciela konsumentowi na podstawie umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, w związku z przedterminowym rozwiązaniem umowy zawartej na 20 lat, po upływie 4 lat od jej zawarcia (świadczenie wykupu), którego wielkość określono jako sumę części wolnej rachunku i 40% wartości bazowej rachunku jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 kwietnia 2019 r., II Ca 963/18, T. Szaj, M. Ernest, Z. Parzychowski)

Według jednego z poglądów, akcentującego cel inwestycyjny umowy, świadczenie wykupu stanowi ekwiwalent składki uiszczanej na rzecz ubezpieczyciela z przeznaczeniem na jej inwestowanie. Zdaniem Sądu Okręgowego, nietrafne są wnioski, że suma wykupu przy umowie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym nie jest świadczeniem głównym z umowy, wtedy bowiem konsekwentnie należałoby uznać, iż obowiązek Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych umorzenia jednostki uczestnictwa uczestnika funduszu inwestycyjnego także nie jest świadczeniem głównym z umowy o inwestowanie sumy pieniężnej. Podobnie, w razie uznania, że wartość wykupu nie jest świadczeniem głównym ubezpieczyciela, należałoby przyjąć, iż wypłata sumy ubezpieczenia z tytułu wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego (np. śmierć lub dożycie) fi-

nansowana ze składek wpłacanych przez ubezpieczających nie jest świadczeniem głównym ubezpieczyciela. Uznanie świadczenia wykupu za świadczenie uboczne wymagałoby uznania je za świadczenie pomocnicze, wspomagające realizację jakiegoś innego świadczenia głównego, jednak Sąd Okręgowy nie znalazł świadczenia ubezpieczyciela z umowy, które miałyby być „wspierane” przez świadczenie wykupu. Zakwalifikowanie świadczenia wykupu jako ubocznego z umowy oznaczałoby, że jego spełnienie nie prowadzi do zaspokojenia ubezpieczającego jako wierzyciela, podczas gdy skutkiem wykonania przez ubezpieczającego prawa wykupu ubezpieczyciel jest zaspokojenie ubezpieczającego jako wierzyciela i nie ma już możliwości spełnienia innego świadczenia. Świadczenie wykupu obciążające ubezpieczyciela jest skorelowane z prawem wykupu przysługującym ubezpieczającemu; jest ono mechanizmem rozliczenia wzajemnych świadczeń głównych stron, stanowi zatem świadczenie główne ubezpieczyciela na rzecz ubezpieczającego związane z decyzją ubezpieczającego o skróceniu horyzontu czasowego obowiązywania umowy i tym samym przekształcenia jej w umowę krótkoterminową.

Sąd drugiej instancji zwrócił jednak uwagę na konieczność zwięzającej wykładni pojęcia „świadczenie główne”, kreującego wyjątek od mechanizmu kontroli niedozwolonych postanowień umownych. Przy trudnościach w prawidłowym zdefiniowaniu świadczenia głównego, wszelkie wątpliwości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta. Świadczenie wykupu nie jest świadczeniem podstawowym w ramach tej umowy, gdyż nie realizuje jej zasadniczego długoterminowego celu. Klasyfikacja świadczenia jako głównego lub ubocznego powinna być poprzedzona analizą stosunku prawnego powstałego na skutek zawarcia umowy oraz celu społeczno-gospodarczego umowy. Kwestia, czy świadczenie wykupu ma charakter świadczenia głównego zależy od warunków konkretnej umowy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r., III CZP 87/15, niepubl.).

Sąd Okręgowy wskazał, że w wielu orzeczeniach dominuje wąskie rozumienie pojęcia świadczenia głównego; w nawiązaniu do elementów umowy kluczowych przedmiotowo przemawia za tym treść przepisu, która nie odnosi się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, lecz „określających” te postanowienia (por. wyrok Sądu Najwyższego

z 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03, niepubl.). Zauważył też, że w uchwale z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 (OSNC 2008, nr 7–8, poz. 87) Sąd Najwyższy stwierdził, iż cel art. 385¹ k.c. nie pozwala na ograniczenie ochrony partnera umowy w wyniku szerokiej interpretacji formuły „postanowień określających główne świadczenia stron”. Także w piśmiennictwie formułowany jest ogólny postulat, by pojęcie postanowień określających główne świadczenia stron rozumieć wąsko jako obejmujący jedynie klauzule wprost odnoszące się do obowiązku głównego realizowanego w ramach umowy, przez określenie jego zakresu a wszelkie wątpliwości należy rozstrzygać na rzecz objęcia klauzuli kontrolą merytoryczną.

M.M.

*

III CZP 44/19

„Czy uchybienie przez właściwy organ lub użytkownika wieczystego – wynikającego z art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2204 z dnia 26 listopada 2018 r.) – 14-dniowego terminu do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego skutkuje oddaleniem powództwa czy odrzuceniem pozwu?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 16 maja 2019 r., II Ca 175/19, W. Damaszk, P. Gregier, A. Izydorczyk)

Sąd drugiej instancji wskazał, że w części orzecznictwa sądów powszechnych aprobowany jest pogląd, iż termin określony w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami ma charakter materialnoprawny; jest terminem zawitym, nieprzywracalnym. Terminowe wniesienie sprzeciwu obliguje sąd do rozpoznania sprawy od początku, sankcją zaś za niedotrzymanie terminu materialnego jest oddalenie powództwa. Upływ zakreślonego terminu złożenia sprzeciwu wywołuje zatem skutki w sferze prawa materialnego, co skutkuje, jak w zaskarżonym orzeczeniu, oddaleniem powództwa. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie (wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 18 września 2003 r., I CK 66/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 177) przyjmuje się, iż do wydania wyroku oddalającego powództwo powinno dojść również wtedy, gdy wypowiedzenie przez właściwy organ opłaty za użytkowanie wieczyste jest uznane przez sąd za prawidłowe. W praktyce wyrok, którym oddalono powództwo może wywołać wątpliwości, czy roszczenie użytkownika wieczystego o ustalenie, że wypowiedzenie opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione w wyniku merytorycznego rozstrzygnięcia, czy też sprzeciw od orzeczenia kolegium został złożony po terminie.

W judykaturze silnie prezentowane jest również stanowisko, że uchybienie terminowi do złożenia sprzeciwu od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego powinno skutkować odrzuceniem pozwu. Argumentacja kładzie nacisk na to, że sąd na każdym etapie postępowania, na podstawie art. 202 zdanie drugie k.p.c., obowiązany jest badać, czy w sprawie dopuszczalna jest droga sądowa. Jeżeli sprzeciw od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego jest spóźniony, nie dochodzi do otwarcia drogi sądowej, ponieważ brak jednak podstaw do odrzucenia sprzeciwu, uzasadnione jest odrzucenie pozwu ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zauważył, że żadna z przedstawionych linii orzecznictwa nie kwestionuje stanowiska, iż przewidziany w art. 80 ust. 1 u.g.n. termin do wniesienia sprzeciwu ma charakter terminu materialnego, zawitego, którego upływ skutkuje wygaśnięciem roszczenia, a przepisy dotyczące terminów zawitych mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Z tego względu skutkiem upływu tego terminu jest wygaśnięcie prawa podmiotowego lub niemożność jego realizacji skutkująca koniecznością oddalenia powództwa.

M.M.

*

III CZP 45/19

„Czy prowizja za udzielenie kredytu konsumenckiego jest kosztem dotyczącym całego okresu obowiązywania umowy, który w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie ulega obniżeniu na podstawie art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja

**2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715 ze zm.)
o okres, o który skrócono czas obowiązywania umowy, czy też
kosztem, który nie dotyczy okresu obowiązywania umowy?”**

(postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 31 stycznia 2019 r., II Ca 371/18, D. Iskra, D. Modrzewska-Smyk, A. Wołucka-Ławnikowicz)

Sąd Okręgowy stwierdził, że w orzecznictwie pojawiły się znaczne rozbieżności na tle wykładni art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (aktualnie jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1083 – dalej: „u.k.k.”), dotyczące zakresu obniżenia całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego w przypadku jego przedterminowej spłaty.

Z części orzeczeń wynika, że wymieniony przepis wymaga wykładni celowościowej, mającej na celu ochronę konsumentów. W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu (objętych zakresem całkowitego kosztu kredytu), niezależnie od ich charakteru i od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez kredytobiorcę. Artykuł 49 ust. 1 u.k.k. nie wyłącza przedmiotowo możliwości obniżenia żadnego z kosztów określonych w art. 5 pkt 6 u.k.k. Obniżenie kosztów ma charakter proporcjonalny, tj. ograniczone jest do okresu od dnia faktycznej spłaty do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie. Intencją ustawodawcy było, aby nie różnicować możliwości obniżenia kosztu kredytu w zależności od tego, jaki charakter ma ten koszt i w jakim czasie został poniesiony.

W odniesieniu do innych orzeczeń Sąd Okręgowy stwierdził, że stanowisko, iż w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego proporcjonalnemu obniżeniu podlegają tylko te koszty wchodzące w skład całkowitego kosztu kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, oparte jest na wykładni językowej art. 49 ust. 1 u.k.k., pozwalającej na rozróżnienie dwóch rodzajów kosztów wchodzących w zakres pojęcia „całkowity koszt kredytu”, zdefiniowanego w treści art. 5 pkt 6 u.k.k.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, usunięcie wątpliwości interpretacyjnych w tym zakresie nie jest możliwe na podstawie definicji pojęć zawartych w art. 5 u.k.k. Ustawa wyróżnia wyłącznie odsetkowe i pozaod-

setkowe koszty kredytu. Sąd miał na względzie możliwość pojawienia się ograniczenia ochrony kredytobiorcy – konsumenta, który dochodząc proporcjonalnej redukcji kosztów zobowiązany jest wykazać, że koszty te dotyczą okresu, o który skrócono okres kredytowania, co może budzić wątpliwości celowościowe i systemowe. Prowizja za udzielenie kredytu może być postrzegana jako dodatkowe wynagrodzenie za korzystanie z pieniędzy kredytodawcy, a zatem jako opłata dotycząca całego okresu kredytowania.

Sąd Okręgowy odwołał się także do art. 36a u.k.k., który określa sposób obliczenia maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu, co może wskazywać na powiązanie wszystkich pozaodsetkowych kosztów kredytu z okresem kredytowania. Za takim rozumieniem art. 49 ust. 1 u.k.k. może również przemawiać art. 50 u.k.k., który przewiduje możliwość zastrzeżenia przez kredytodawcę w umowie prowizji za spłatę kredytu przed terminem, oraz art. 28a i 54 u.k.k. Skoro poniesione przez konsumenta pozaodsetkowe koszty kredytu związane z przygotowaniem umowy nie przysługują kredytodawcy w razie niezawarcia umowy, niewypłacenia kwoty kredytu lub odstąpienia od umowy przez konsumenta, to można wywodzić, że podlegają one również proporcjonalnemu obniżeniu w przypadku przedterminowej spłaty kredytu.

W zdaniu odrębnym, zgłoszonym do przedstawionego zagadnienia prawnego wskazano m.in., że treść postanowienia pozostaje w rozbieżności z treścią uzasadnienia. W rozpoznawanej sprawie brak podstaw do ustalenia, że zastrzeżona w umowie prowizja została powiązana w ścisły sposób z okresem kredytowania. Niezależnie od tego możliwe jest samodzielne rozstrzygnięcie przez Sąd Okręgowy zagadnienia prawnego dotyczącego wykładni art. 49 ust. 1 u.k.k. za pomocą gramatycznej metody wykładni, natomiast wykładnia celowościowa powinna być metodą ostateczną. Z art. 49 ust. 1 u.k.k. jednoznacznie wynika, że obniżenie dotyczy tych kosztów, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, a nie wszystkich kosztów składających się na całkowity koszt kredytu.

Taka wykładnia art. 49 ust. 1 u.k.k. nie pozostaje też w sprzeczności z odpowiednimi regulacjami unijnymi. Wzmocniona ochrona praw konsumentów w stosunku do ochrony praw podmiotowych innych uczestników obrotu cywilnoprawnego jest wartością zasługującą na aprobatę i znaj-

dującą odzwierciedlenie w wielu aktach prawnych z zakresu prawa cywilnego, jednak nie jest wartością absolutną. Ochrona praw konsumenta nie została uregulowana w sposób szczególny w Konstytucji. Względ na ochronę praw konsumentów nie może stanowić wyłącznego wyznacznika wykładni treści przepisów prawa regulujących prawa i obowiązki konsumentów i ich kontrahentów, zwłaszcza w sytuacji, w której rzeczywistą treść tych przepisów da się ustalić na podstawie pierwszorzędnych metod wykładni. Za tą wykładnią przemawiają również względy ekonomiczne, stanowiące dodatkowe uzasadnienie takiej właśnie regulacji.

A.T.

*

III CZP 46/19

„Czy świadczenie wykupu, wypłacone przez ubezpieczyciela konsumentowi na podstawie umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym w związku z przedterminowym rozwiązaniem tej umowy, jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 385¹ k.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 26 kwietnia 2019 r., II Ca 662/18, S. Krajewski, M. Wojtkiewicz, M. Ernest)

Sąd Okręgowy przeprowadził charakterystykę umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, wskazując, że w orzecznictwie i literaturze ujawniły się rozbieżne poglądy co do tego, czy świadczenie wykupu w tego typu umowach ubezpieczenia, zastrzeżone na rzecz ubezpieczającego na wypadek decyzji o skróceniu umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym to świadczenie główne.

Sąd podał, że według jednego stanowiska, akcentującego cel inwestycyjny umowy, świadczenie wykupu stanowi ekwiwalent składki uiszczanej na rzecz ubezpieczyciela z przeznaczeniem na jej inwestowanie. Wysokość wykupu zależy m.in. od wysokości zainwestowanej składki i wyników inwestycyjnych z uwzględnieniem kosztów inwestycji. W ramach umowy ubezpieczyciel inwestuje środki wpłacane okresowo przez ubezpieczonego, a usługa inwestycyjna ubezpieczyciela w ramach tej umowy jest świadczona na rachunek i na ryzyko klienta. Suma wykupu

określa wysokość świadczenia ubezpieczyciela wobec ubezpieczonego związanego z rozliczeniem wzajemnych świadczeń stron w razie przedterminowego zakończenia umowy. W przypadku części inwestycyjnej odpowiada świadczeniu, do którego jest zobowiązany podmiot inwestycyjny świadczący usługi zarządzania powierzonymi jej aktywami, np. cenie umorzenia jednostki uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym; na tę cenę składa się wartość rynkowa aktywów netto funduszu z uwzględnieniem wynagrodzenia zarządzającego.

Odnosząc się do innego poglądu Sąd Okręgowy wskazał, że zwraca się uwagę na konieczność zwięźdzącej wykładni pojęcia świadczenia głównego, kreującego wyjątek od mechanizmu kontroli niedozwolonych postanowień umownych. Przy trudnościach w prawidłowym zdefiniowaniu świadczenia głównego, wszelkie wątpliwości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta. W tym pojęciu mieszczą się jedynie podstawowe świadczenia w ramach danej umowy, które z tego względu charakteryzują tę umowę, a inne warunki mają w tym zakresie tylko charakter posiłkowy. W chwili zawierania umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym konsument nie ma na celu jej wcześniejszego rozwiązania, a taki zamiar pojawia się dopiero w późniejszym etapie wykonania umowy, np. gdy zmiana ulegnie sytuacja i potrzeby konsumenta, czy w momencie, w którym zgromadzony kapitał nie przynosi zysku, a bieżące opłaty pobierane przez ubezpieczyciela powodują dodatkowe straty. Świadczenie wykupu nie jest świadczeniem podstawowym w ramach tej umowy, skoro nie realizuje jej zasadniczego długoterminowego celu określonego w umowie. Wartość wykupu jest niemożliwa do ustalenia w chwili zawarcia umowy ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym; ze względu na jej nieokreśloność, wartość wykupu nie jest możliwa do objęcia porozumieniem stron i nie może stanowić przedmiotu świadczenia.

A.T.

*

III CZP 47/19

„Czy roszczenia niepieniężne, w tym roszczenie o zakazanie naruszania prawa ochronnego na znak towarowy Unii Europejskiej,

przedawniają się bezwzględnie z upływem pięcioletniego okresu przedawnienia liczonego od pierwszego dnia wkroczenia w prawa wyłączne uprawnionego do znaku towarowego, mimo że działania naruszcyciela nie miały charakteru jednorazowego, ale charakter ciągły (powtarzalny) i trwają w chwili zgłoszenia roszczeń?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2019 r., VII AGa 713/18, M. Dobrzyński, D. Wybraniec, T. Szczurowski)

Sąd Apelacyjny omówił regulację zamieszczoną w art. 289 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej oraz podkreślił, że przepis ten ma charakter szczególny w stosunku do terminów przedawnienia roszczeń przewidzianych w art. 118 i 442¹ k.c. Odnosił się także do przepisów zamieszczonych w art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz nawiązał do art. 120 k.c. Wskazał, że Sąd Najwyższy kilkakrotnie analizował kwestię biegu terminu przedawnienia roszczeń niepieniężnych oraz szczegółowo omówił przedmiotowe orzecznictwo. Sąd Apelacyjny przytoczył także wypowiedzi doktryny i przedstawił zarysowane rozbieżności.

Według Sądu Apelacyjnego, kluczowe znaczenia ma rozstrzygnięcie następujących kwestii:

- jak należy traktować czyn polegający na nieprzerwanym, ciągłym, trwającym dłuższy czas wkroczeniu w cudze prawa;
- jak należy ustalać początek biegu terminu przedawnienia roszczeń niepieniężnych;
- czy inaczej należy traktować roszczenia odszkodowawcze, a inaczej roszczenia zakazowe;
- czy przez przyjęcie fikcji pojedynczych działań – naruszeń dokonywanych dzień po dniu – termin biegu przedawnienia odnawia się codziennie;
- czy właściwe jest spojrzenie na bieg terminu przedawnienia z punktu widzenia powstania roszczenia o zaniechanie, przy analogicznym zastosowaniu art. 120 § 2 k.c.

Sąd drugiej instancji zauważył, że przyjęcie koncepcji integralności czynu uzasadnia wnioski, iż roszczenie o zaniechanie istnieje już pierwszego dnia dokonania naruszenia oraz w kolejnych dniach jego trwania. Z kolei, gdyby wkroczenie w cudze prawa miało charakter wielokrotnych

incydentalnych działań (oddzielnych i niezależnych od siebie), po ustaniu pierwszego z nich uprawnionemu nie przysługiwałoby roszczenie o zaniechanie, czyn ten bowiem ustał samoistnie. Nie podważałoby to oczywiście pozostałych roszczeń mu przysługujących.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozważania te mają charakter nie tylko teoretycznoprawny, ale odnoszą się również do konfliktu rozmaitych wartości prawem chronionych, nie ulega bowiem wątpliwości, że w przypadku ochrony znaku towarowego najistotniejszym z roszczeń jest roszczenie zakazowe. Wykładnia wiążąca rozpoczęcie biegu przedawnienia z chwilą pierwszego naruszenia oznacza *de facto* pozbawienie uprawnionego monopolu wynikającego z prawa wyłącznego pomimo trwania naruszeń.

Z drugiej strony, przepisy dotyczące przedawnienia mają na celu zapewnienie ochrony pewności obrotu; wartość ta jest tym ważniejsza, gdy sytuacja dotyczy podmiotów profesjonalnych, prowadzących działalność gospodarczą i których uprawnienia, zarówno na gruncie Prawa własności przemysłowej, jak i ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, dotyczą ich działalności zarobkowej.

A.Z.

*

III CZP 48/19

„Czy w skład kosztów odzyskiwania należności, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych z dnia 8 marca 2013 r. (Dz.U. z 2013 r., poz. 403) w brzmieniu pierwotnie obowiązującym, wchodzi procentowa prowizja windykacyjna ustalona od wartości wyegzekwowanego roszczenia i czy sąd jest uprawniony do miarkowania tych kosztów?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2019 r., XXIII Ga 231/19, A. Łazarska)

Sąd Okręgowy wskazał, że zagadnienie uczciwej rekompensaty na tle ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych pojawiło się już w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 94/15 (OSNC 2017, nr 1, poz. 5). Podkreślił, że jeżeli treść dyrektywy numer 2011/7/UE w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach

handlowych i ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych różni się w części dotyczącej kosztów odzyskiwania należności, zgodnie bowiem z art. 6 ust. 3 ww. dyrektywy oprócz stałej kwoty, o której mowa w jej ust. 1, wierzyciel jest uprawniony do uzyskania od dłużnika rozsądnej rekompensaty za wszelkie koszty odzyskiwania należności przekraczające tę stałą kwotę. W art. 10 ust. 2 ustawy w brzmieniu sprzed dnia 1 stycznia 2016 r. brak sformułowania „rozsądnej rekompensaty”, zatem – zdaniem Sądu Okręgowego – nasuwa się pytanie, czy można sięgnąć do rozwiązań europejskich, mimo odmiennego uregulowania tej kwestii w porządku krajowym.

Sąd Okręgowy zauważył ponadto, że przepisy ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych zostały zmienione, a nowelizacja ta może wskazywać na cel, jaki chciał osiągnąć ustawodawca krajowy. W znowelizowanym brzmieniu art. 10 ust. 2 wskazano, że oprócz kwoty, o której mowa w ust. 1, wierzycielowi przysługuje zwrot, w uzasadnionej wysokości, poniesionych kosztów odzyskiwania należności przewyższających tę kwotę. Takie sformułowanie może z kolei korespondować z „uczciwą rekompensatą,” o której mowa w dyrektywie.

Sąd Okręgowy, po szczegółowej analizie orzecznictwa sądów powszechnych, stwierdził, że przychylił się do stanowiska, iż arbitralnie ustalone wynagrodzenie z windykatorem nie powinno stanowić podstawy do automatycznego zasądzenia należności z tytułu kosztów windykacji, na które opiewa wystawiona faktura za usługi. Dowodząc wysokość tych kosztów należy – jak przy każdym roszczeniu odszkodowawczym – wykazać związek przyczynowy pomiędzy wysokością wydatków a rzeczywistą koniecznością ich poniesienia. Rzeczą sądu orzekającego jest zatem zobiektywizowanie tych kosztów.

Sąd drugiej instancji zwrócił także uwagę, że pozostaje problem zastosowania przez sądy przepisów mogących przeciwdziałać nadużyciom wierzycieli. Powstaje zatem kwestia, czy należy stosować art. 5 k.c., czy przepisy o odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 361 k.c.), których stosowanie aktualizuje kwestię istnienia związku przyczynowo-skutkowego oraz sposobu, w jaki sąd ocenia rozmiar i zakres czynności windykacyjnych, przy uwzględnieniu konstrukcji umów windykacyjnych.

A.Z.

GLOSY

prawo cywilne materialne

Niedopuszczalne jest przeniesienie przez przelew wierzytelności wyrażonej w wekslu bez wydania nabywcy weksła (art. 517 k.c. w związku z art. 921¹² k.c.).

(wyrok z dnia 8 października 2008 r., V CSK 124/08, L. Walentynowicz, I. Gromska-Szuster, K. Tyczke-Rote, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 92; Rejent 2010, nr 1, s. 179)

Glosa

Iwony Ramus, Acta Iuris Stetinensis 2019, nr 1, s. 105

Glosa ma charakter krytyczny.

Autorka wskazała, że analizowany wyrok został, ze względu na sformułowanie zakazu cesji wierzytelności wyrażonej w wekslu bez wydania weksła nabywcy, oceniony negatywnie niezwłocznie po jego wydaniu. Podzieliła tę krytykę, podnosząc wątpliwy charakter klasyfikowania weksła *in blanco* jako papieru wartościowego, a co za tym idzie także możliwość zakwestionowania podstawy do stosowania w takich przypadkach art. 921¹² k.c. *per analogiam*. Zdaniem glosatorki, podstawę dochodzenia roszczeń wekslowych w postępowaniu nakazowym stanowi uzupełniony weksel *in blanco* i jako taki powinien być on klasyfikowany jako imienny papier wartościowy objęty hipotezą art. 921⁸ k.c.

Autorka przedstawiła i zaaprobowała poglądy doktryny, w myśl których do przeniesienia wierzytelności inkorporowanej w wekslu nie jest

konieczne fizyczne wydanie go. Jej zdaniem, do skutecznej cesji wystarczająca jest jakakolwiek forma zapewniająca cesjonariuszowi efektywne władztwo nad dokumentem. Glosatorka nie podzieliła oceny, że cesja wierzytelności z weksla była nieskuteczna wobec niewydania dokumentu, który na potrzeby postępowania nakazowego zdeponowany był w sądzie. Zwróciła uwagę na czasowe wyłączenie tego dokumentu z obiegu, a także przysługujące cesjonariuszowi roszczenie o jego wydanie.

Autorka glosy wskazała, że należy dopuścić jako surogat „wydania” weksla jego dzierżenie o charakterze trwałym, wyłączające faktyczne władztwo nad dokumentem osób trzecich do czasu wydania go cesjonariuszowi. Wniosek ten uzasadnia – w jej ocenie – trwałość legitymacji procesowej wynikająca z podstawienia procesowego względnego, jakie ma miejsce w przypadku zbycia prawa lub rzeczy w toku sprawy. Zdeponowanie dokumentu w sądzie nie powinno więc wyłączać możliwości zmiany podmiotowej „właściciela” weksla. W związku z tym stwierdziła, że dokonanie przelewu wierzytelności wekslowej przed doręczeniem odpisu pozwu skutkuje powstaniem roszczenia cesjonariusza o wydanie dokumentu oraz upadkiem legitymacji materialnej cedenta w postępowaniu wszczętym przed dokonaniem przelewu.

Glosowany wyrok uwzględnił w przeglądzie orzecznictwa Z. Strus (Palestra 2008, nr 11–12 s. 307).

J.T.

*

Przepisy prawa autorskiego nie przewidują, aby za utwór podlegający ochronie prawa autorskiego mógł być uznany tylko taki wytwór działalności twórczej, który odzwierciedla piętno osobowości twórcy. Odzwierciedlone w utworze cechy twórcy w postaci jego osobowości, czy jego piętna, powodują, że utwór różni się od innych, podobnych, wytworów intelektualnych, a w jego konsekwencji, że twórczość ma cechę indywidualności przewidzianą w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim

i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.).

(wyrok z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 202/13, I. Gromska-Szuster, M. Bączyk, D. Dończyk, niepubl.)

Glosa

Jakuba Kępińskiego, Acta Iuris Stetinensis 2017, nr 2, s. 135

Glosa ma charakter krytyczny.

Przed wszystkim glosator wytknął przyznanie wytworowi – zniczowi – ochrony prawnoautorskiej, pomimo znikomego poziomu twórczości i indywidualności. Jego zdaniem, wskazanie, że ochrona prawnoautorska nie przysługuje prostej formie kolumnowej znanej od wieków, materiałowi, z którego wykonany jest znicz i przykrywka, jak również czerwonemu kolorowi znicza i złotemu kolorowi przykrywki, skutkuje przyznaniem ochrony zestawieniu (kompilacji) prostej formy kolumnowej z metalową przykrywką, chroniącą przed deszczem i wiatrem. Takie jednak zestawienie prostej formy kolumnowej z prostą przykrywką, zdaniem glosatora, ma charakter jedynie funkcjonalny i nie spełnia żadnego z kryteriów koniecznych dla przyznania ochrony na gruncie prawa autorskiego.

Ponadto, zdaniem autora, brak szerszych rozważań Sądu Najwyższego w zakresie niewolniczego naśladownictwa, spowodował, że znicz ten jako utwór jest automatycznie chroniony przez ustawę o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Taki automatyzm nie ma uzasadnienia.

Glosator zauważył również, że nietrafnie Sąd Najwyższy oparł rozstrzygnięcie na opinii biegłego. Komentator wskazał, że niedopuszczalne jest, aby biegły odpowiadał na pytania, czy przedmiot sporu jest utworem, oraz by oceniał, czy spełnia on ustawowe cechy utworu. Zdaniem autora, odpowiedź na te pytania jest zadaniem sądu orzekającego, a nie biegłego.

Autor postawił konkluzję systemową. Zauważył, że system pełnej ochrony kumulatywnej nie jest systemem doskonałym i wywołuje wiele różnorodnych problemów. Jego zdaniem, ochrona wzoru przemysłowego na okres 25 lat jest wystarczająca w zakresie zwrotu nakładów poniesionych przez uprawnionego, a przyznawanie długiej ochrony prawnoautorskiej (co do zasady 70 lat od chwili śmierci twórcy) nie jest celowe. Odnosząc się do

sząc się do poglądów doktryny, stanął na stanowisku, że system ochrony wzorów przemysłowych powinien „odciążyć” system ochrony prawno-autorskiej, co powinno polegać na ich wyraźniejszym oddzieleniu.

J.B.

*

Jeżeli umowa o udzielenie licencji na używanie wzoru wspólnotowego nie określa zakresu terytorialnego, licencjobiorca ma prawo korzystania z wynalazku w takim zakresie jak licencjodawca (licencja pełna).

(wyrok z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CSK 225/14, W. Katner, A. Górski, B. Myszką, OSNC 2016, nr 1, poz. 13; BSN 2015, nr 3, poz. 11)

Artykuł

Małgorzaty Sekuły-Leleno, „Zakres terytorialny licencji na wzór przemysłowy (uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r. IV CSK 225/14)”, *Acta Iuris Stetinensis* 2017, nr 3, s. 81

Artykuł ma charakter aprobujący.

Autorka podkreśliła, że skoro przepisy rozporządzenia Rady WE nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych nie rozstrzygają zakresu terytorialnego licencji w przypadku, gdy strony w umowie nie zawarły postanowień w tym przedmiocie, to uzasadnione jest subsydiarne stosowanie przepisów ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 1410 – dalej: „Pr.w.p.”).

Zdaniem autorki, jeżeli w umowie licencyjnej nie ograniczono zakresu terytorialnego korzystania z wynalazku, to trafnie Sąd Najwyższy uznał, że licencjobiorca miał prawo korzystania z wynalazku w takim zakresie jak licencjodawca. Skoro w umowie nie przewidziano ograniczeń terytorialnych, to trafne było przyjęcie, że licencja będzie miała charakter pełny.

W ocenie komentatorki, z postawionej przez Sąd Najwyższy tezy wynika, że zakres terytorialny licencji na wzór wspólnotowy nie stanowi

essentialia negotii umowy licencyjnej, lecz ma charakter *naturalia negotii*. Tym samym jedynym składnikiem przedmiotowo istotnym umowy licencyjnej jest upoważnienie do korzystania z rozwiązania technicznego udzielane przez uprawnionego z patentu.

W konkluzji autorka wskazała, że nawet gdyby reguły interpretacyjne wynikające z art. 76 ust. 2 i 4 w związku z art. 118 ust. 1 Pr.w.p. nie miały zastosowania do wzorów wspólnotowych na podstawie art. 27 ust. 1 lit. a rozporządzenia, to logiczne jest, że tylko w przypadku wprowadzenia ograniczeń terytorialnych w licencji przez strony umowy taka kwestia musiałaby zostać wyraźnie uregulowana w umowie licencyjnej. Brak uregulowania tej materii przesądza jednoznacznie, że licencja dotyczy terenu całej Wspólnoty – bez jakichkolwiek wyjątków.

Komentowany wyrok omówiła także M. Czajkowska-Dąbrowska (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2016, s. 147).

K.W.

*

Osobie używającej nieruchomości rolną bez obowiązku uiszczania czynszu (art. 708 k.c.) przysługiwało prawo pierwokupu tej nieruchomości (art. 695 § 2 k.c.).

(wyrok z dnia 3 grudnia 2015 r., III CSK 13/15, K. Strzelczyk, M. Bączny, K. Zawada, OSNC-ZD 2017, nr A, poz. 4; BSN 2016, nr 3, s. 9; NPN 2016, nr 2, s. 126)

Glosa

Krzysztofa Kubiasika, Przegląd Sądowy 2018, nr 11–12, s. 156

Glosa ma charakter częściowo aprobujący.

Autor podkreślił, że analiza art. 708 k.c. oraz przepisów dotyczących umowy dzierżawy prowadzi do wniosku, iż największe podobieństwo tych stosunków zachodzi w części dotyczącej praw korzystającego bezczynszowo i dzierżawcy. W obu przypadkach chodzi bowiem o uprawnienie do korzystania z rzeczy i pobierania jej pożytków. Znaczącą poprawę sytuacji korzystającego zapewnia prawo pierwokupu, dzięki

kóremu może on mieć wpływ na zachowanie posiadanych dóbr. Racje za przyznaniem takiego uprawnienia po stronie dzierżawcy, jak i korzystającego beczynszowo, są takie same. Analiza uprawnień stron doprowadziła komentatora do wniosku, że nie zachodzą odmienności, które powodowałyby konieczność modyfikowania norm dotyczących prawa pierwokupu, zatem tym bardziej brak przyczyn, dla których należałoby odmówić ich zastosowania.

Za tym poglądem przemawiają także istotne argumenty funkcjonalne, gdyż celem przyznania dzierżawcy prawa pierwokupu dzierżawcy ma być ochrona jego sytuacji prawnej jako długoletniego dzierżawcy.

Glosator zauważył, że jeżeli przy zawarciu umowy sprzedaży dojdzie do naruszenia prawa pierwokupu, umowa będzie bezwzględnie nieważna tylko wtedy, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki: pierwsza, prawo pierwokupu przysługiwać będzie uprawnionemu z mocy ustawy, i druga, umowa będzie dotyczyć podmiotów wyliczonych wyczerpująco w art. 599 § 2 k.c., tj. Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, współwłaścicieli albo dzierżawców.

W związku z tym glosator podniósł, że osoba korzystająca z rzeczy beczynszowo była uprawniona do pierwokupu tej rzeczy z mocy postanowień ustawy, co oznacza spełnienie pierwszego warunku, który pozwoliłby na ustalenie sankcji bezwzględnej nieważności umowy sprzedaży zawartej z naruszeniem prawa pierwokupu. Nie został jednak spełniony drugi warunek, dotyczący katalogu podmiotów, w przypadku których zachodzi taka sankcja, korzystający bowiem beczynszowo z gruntu nie jest jego dzierżawcą. Ma on wprawdzie uprawnienia podobne do dzierżawcy, ale inny jest zakres jego obowiązków, zatem nie można go zakwalifikować jako dzierżawcy, co jest bezsporne zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie.

Autor nie zgodził się ze stwierdzeniem, że naruszenie pierwokupu korzystającego beczynszowo prowadzi do sankcji nieważności, gdyż zakres odesłania zawartego w art. 708 k.c. jest językowo jednoznaczny i obejmuje konkretną jednostkę systematyzującą aktu prawnego. Na podstawie tego odesłania korzystający dysponuje prawem pierwokupu, którego konsekwencje – jako uprawnienia przysługującego z ustawy, w braku odmiennej regulacji – określają ogólne normy o pierwokupie. W przypadku dzierżawcy i korzystającego beczynszowo nieuzasad-

nione jest także zastosowanie analogii. Sytuacja korzystającego jest uregulowana ustawowo, nie istnieje zatem luka prawna wymagająca uzupełnienia na podstawie tej metody wykładni. Pomimo to, że pozycja dzierżawcy i podmiotu korzystającego beczynszowo jest bardzo zbliżona, ustawodawca przewidział różne sposoby ochrony ich interesów prawnych. Odmienność ta nie powoduje jednak zaburzenia istoty omawianych instytucji, nie godzi też w wartości przypisywane ustawodawcy.

M.M.

*

Na podstawie art. 21 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 70 ze zm.) właściciel nieruchomości, które stanowią całość gospodarczą lub graniczą ze sobą, może je połączyć. Mimo braku przepisu, zezwalającego na podział nieruchomości objętej jedną księgą wieczystą, właściciel może podzielić nieruchomość i utworzyć dla nowej nieruchomości odrębną księgę wieczystą. Uprawnienie do łączenia lub podziału nieruchomości przysługuje jednak wyłącznie właścicielowi nieruchomości, a nie użytkownikowi wieczystemu.

(wyrok z dnia 8 kwietnia 2016 r., I CSK 259/15, D. Dończyk, J. Frąckowiak, I. Koper, OSP 2019, nr 5, poz. 45)

Glosa

Krzysztofa Stefaniuka, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 5, poz. 45

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor zauważył, że niemożność podziału nieruchomości przez użytkownika wieczystego w celu przeniesienia na osobę trzecią użytkownika wieczystego wyodrębnionej części nieruchomości oraz niemożność podziału nieruchomości przez jej współużytkowników wieczystych w celu zniesienia wspólności tego prawa przez jego „rozdzielenie” na poszczególne prawa przysługujące współużytkownikom, istotnie ograniczają atrybut rozporządzania prawem, w które wyposażył użytkownika wie-

czystego art. 233 k.c. i nie są spójne z powszechnie przypisywaną ustawodawcy intencją stworzenia prawa bliskiego prawu własności. Przytoczone w orzeczeniu przesłanki mające uzasadniać te ograniczenia nie są dla komentatora przekonujące. Jego zdaniem, dopuszczenie do dokonania podziału nieruchomości przez użytkownika wieczystego nie prowadzi do naruszenia interesów właściciela jako „wierzyciela” uprawnionego do opłat z tytułu użytkowania wieczystego. Stwierdził, że nietrafne jest spostrzeżenie, iż na przeszkodzie rozdzieleniu opłaty na skutek podziału nieruchomości przez użytkownika wieczystego, a w konsekwencji na przeszkodzie podziałowi stoi zasada nieprzenoszalności długu bez zgody wierzyciela (art. 519 k.c.), od której jakoby wyjątek wprowadza art. 233 k.c., lecz tylko odnośnie do nabycia wraz z „całym” prawem użytkowania wieczystego całego długu z tytułu opłat.

M.M.

*

Prowadzący bez zlecenia zarząd nieruchomością, nie ma legitymacji do dochodzenia od osoby trzeciej wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości.

(wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., III CSK 368/15, I. Koper, M. Koba, K. Tyczka-Rote, OSNC 2017, nr 6, poz. 74; BSN 2017, nr 1, s. 7 ; NPN 2917, nr 1, s. 97)

Glosa

Przemysław Drapały, Państwo i Prawo 2019, nr 5, s. 147

Glosa ma charakter częściowo aprobujący.

W ocenie autora, omawiany wyrok dotyczy złożonego z dogmatycznego punktu widzenia, a zarazem bardzo istotnego dla praktyki zagadnienia, które zasadniczo sprowadza się do pytania, czy w ramach przyjętej w polskim systemie prawnym konstrukcji prawnej prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia podmiot działający jako *negotiorum gestor* (art. 752 k.c.) jest uprawniony do zawierania umów w imieniu i na rzecz *domini negotii*, czy też działa jako jego zastępca pośredni, a zatem, czy dokonywane przez niego czynności prawne będą wywierać bezpośredni

czy pośredni skutek w sferze prawnej podmiotu zainteresowanego. Od rozstrzygnięcia tego zagadnienia uzależnione jest rozwiązanie kolejnej kwestii, a mianowicie, czy *negotiorum gestor* jest uprawniony do dochodzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości będącej własnością podmiotu zainteresowanego po ustaniu stosunku najmu.

W zakresie pierwszego problemu glosator zaaprobował stanowisko Sądu Najwyższego, że podmiot prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia nie jest uprawniony do zawierania z osobami trzecimi umów, działając w imieniu i na rzecz osoby, której sprawę prowadzi. W ocenie autora, Sąd Najwyższy trafnie uznał, że w ramach przyjętej w polskim systemie prawnym regulacji *negotiorum gestio* zarówno w okresie obowiązywania kodeksu zobowiązań (art. 115–122), jak i kodeksu cywilnego (art. 752–757) ustawodawca nie przyznał prowadzącemu cudzą sprawę takiego umocowania. Tego rodzaju ustawowe prawo reprezentacji wymagałoby wyraźnej podstawy normatywnej, a takiej brak.

W sposób krytyczny natomiast autor odniósł się do kwestii dopuszczalności działania gestora w imieniu własnym, ale na rachunek podmiotu zainteresowanego, a zatem jako zastępca pośredni. W ocenie Sądu Najwyższego, skoro wykonywanie zarządu cudzą nieruchomością mieści się w zakresie czynności „w cudzej sprawie”, to tym samym należało uznać, że *negotiorum gestor* jest umocowany do wykonywania (we własnym imieniu) za właściciela uprawnień wynikających ze stosunku obligacyjnego, którego źródłem jest korzystanie z nieruchomości bez podstawy prawnej.

W ocenie glosatora, tak sformułowane stanowisko budzi wątpliwości. Przede wszystkim należy zauważyć, że występowanie prowadzącego cudzą sprawę bez zlecenia w pozycji zastępcy pośredniego działającego ze skutkiem wprost w sferze prawnej podmiotu zainteresowanego wymagałoby wyraźnego przyznania mu przez ustawodawcę takiej kompetencji (por. syndyk masy upadłości – art. 140 Pr.upadł., wykonawca testamentu – art. 988 § 2 k.p.c., lub zarządca przymusowy – art. 935 § 1 k.p.c.). Na płaszczyźnie formalnej towarzyszy temu podstawienie procesowe bezwzględne. Brak stosownego uprawnienia zawartego w art. 752–757 k.c. prowadzi do zastrzeżeń w zakresie podstawy prawnej dla przyznania legitymacji formalnej do dochodzenia we własnym imieniu roszczenia

o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z cudzej nieruchomości i występowania w procesie jako strona w znaczeniu materialnoprawnym (na rzecz której zasądzane jest wynagrodzenie), podczas gdy roszczenie przysługuje wyłącznie właścicielowi (art. 224 § 2 w związku z art. 225 k.c.).

Kolejna istotna wątpliwość dotyczy tego, jakie skutki materialnoprawne dla właściciela (podmiotu zainteresowanego) miałyby uzyskanie przez gestora świadczenia do swojego majątku w wyniku egzekucji prowadzonej na podstawie wyroku wydanego na jego rzecz, zważywszy na fakt, że podmiot ten nie jest uprawniony do przyjęcia dobrowolnie spełnianego świadczenia ze skutkiem dla właściciela (wierzyciela).

Glosowany wyrok został omówiony przez N. Ryckę (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2017, s. 91).

P.F.

*

Właścicielowi nieruchomości obciążonej wskutek zasiedzenia służebnością przesyłu nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z tej nieruchomości za okres poprzedzający zasiedzenie.

(uchwała z dnia 30 listopada 2016 r., III CZP 77/16, M. Szulc, M. Kocon, B. Myszk, OSNC 2017, nr 9, poz. 94; BSN 2016, nr 11, s. 9; Prok.i Pr.2017, nr 7–8, wkładka, s. 52; Prok.i Pr. 2018, nr 9, s. 35; NPN 2016, nr 4, s. 97; Pal. 2017, nr 1–2, s. 195; R.Pr., Zeszyty Naukowe 2017, nr 1, s. 201)

Glosa

Michała Warcińskiego, Przegląd Sądowy 2019, nr 1, s. 105

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor zarzucił, że Sąd Najwyższy zastosował wykładnię funkcjonalną, jednak nie przepisów normujących roszczenia uzupełniające, lecz instytucję zasiedzenia. Stosowanie jednego przepisu ma być zatem niezgodne z funkcją innego przepisu, który nie ma żadnego związku

z tym pierwszym. Komentator podkreślił, że instytucje zasiedzenia oraz roszczeń uzupełniających są wobec siebie niezależne pod względem konstrukcyjnym, treściowym, systemowym, ale także funkcjonalnym. Zasiedzenie ma na celu zalegalizowanie w imię porządku publicznego długotrwałego stanu bezprawia, gdy roszczenia uzupełniające służą naprawieniu uszczerbku wyrządzonego właścicielowi bezprawiem.

Glosator zauważył, że koncepcja prezentowana w uchwale premiuje długotrwałe bezprawie posiadacza cudzej rzeczy, obok nabycia tej rzeczy, kolejną gratyfikacją, czyli uchYLENIEM konieczności zadośćuczynienia wiarygodności z tytułu wynagrodzenia za bezprawne korzystanie z rzeczy. Nie odpowiada to nie tylko funkcji roszczeń uzupełniających, ale także instytucji zasiedzenia. Zasiedzenie nie ma na celu wspierania bezprawia i nie jest sposobem na nabywanie prawa cudzym kosztem, jest natomiast, budzącą wątpliwości moralne, ale użyteczną instytucją zapewniającą w określonym, właściwym dla niej zakresie, porządek publiczny. Odebranie byłemu właścicielowi roszczenia o wynagrodzenie za okres bezprawnego władania cudzą rzeczą w żadnej mierze nie wzmacnia pewności i bezpieczeństwa obrotu. Powiększa natomiast poczucie niesprawiedliwości wobec byłego właściciela.

Autor podkreślił, że zaprezentowana w uchwale koncepcja nie powinna być oparta wyłącznie na dyskusyjnej wykładni funkcjonalnej. Zgodnie z tą koncepcją zasiedzenie własności albo służebności wyłącza możliwość dochodzenia roszczenia o wynagrodzenie za bezprawne korzystanie z cudzej rzeczy. Pogląd ten powinien mieć podstawę w przepisie ustawy i to nawet wtedy, gdyby przepis ten miał zastosowanie choćby wskutek przeprowadzenia wykładni rozszerzającej albo wnioskowania z analogii.

Uchwałę omówił także E. Grebieniow (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2017, s. 31).

M.M.

*

Upływ terminu, na który zostało ustanowione prawo użytkowania wieczystego gruntu, nie powoduje wygaśnięcia prawa od-

odrębnej własności lokalu znajdującego się w budynku położonym na tym gruncie.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 25 sierpnia 2017 r., III CZP 11/17, M. Wysocka, D. Dończyk, J. Frąckowiak, J. Górowski, A. Owczarek, H. Pietrkowski, R. Trzaskowski, OSNC 2017, nr 12, poz. 132; BSN 2017, nr 8, s. 8; OSP 2018, nr 6, poz. 58; OSP 2018 nr 12, poz. 122; OSP 2019, nr 3, poz. 25; OSP 2019, nr 5, poz. 48; MoP 2017, nr 18, s. 955; Prok. i Pr. 2018, nr 6, wkładka, poz. 47; Rej. 2017, nr 10, s. 179; NPN 2017, nr 3, s. 124; R.Pr., Zeszyty Naukowe 2017, nr 3, s. 130)

Glosa

Tomasza Justyńskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 5, poz. 48

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor zauważył liczne, trudne, a nierzadko nawet wprost nierozwiązywalne problemy, przed którymi był i jest nadal stawiany Sąd Najwyższy. Ze zrozumieniem przyjął społeczną i gospodarczą potrzebę kierunku rozwoju prawa zaprezentowanego w uchwale, nie zaakceptował jednak „sądowej modyfikacji” obowiązujących reguł prawnych oznaczającej przy tym poważne odstępstwo od fundamentalnych zasad rządzących prawem rzeczowym (*nemo plus iuris* oraz *superficies solo cedit*). Uznał, że w istocie stanowi ona wywłaszczenie właściciela gruntu na rzecz pełnego uwłaszczenia właściciela lokalu. Przyznał jednocześnie, że istnieje pilna konieczność interwencji ustawodawcy.

Komentator zaobserwował piętrową konstrukcję relacji pomiędzy własnością gruntu, użytkowaniem wieczystym połączonym z odrębną własnością budynku i odrębną własnością lokalu sprzężoną z udziałem w użytkowaniu wieczystym. W konstrukcji tej każde kolejne piętro jest jedynie wycinkiem uprawnień piętra poprzedniego. Z tego powodu, zdaniem glosatora, z terminowej, odrębnej własności budynku służącej użytkownikowi wieczystemu nie da się „wykroić” bezterminowej własności lokalu. Uznał, że pozostałe argumenty mogą mieć jedynie uzupełniające znaczenie albo w ogóle tracią jakąkolwiek doniosłość prawną ze względu na zasadę *nemo plus iuris*. Wskazał także, że Sąd Najwyższy, dążąc do zapewnienia jak najlepszej ochrony prawa służącego włas-

cicielowi lokalu, zaproponował interpretację godzącą w niewątpliwie pełną ochronę własności służącej właścicielowi gruntu. Pogodzenie pełnej ochrony trzech rodzajów własności (gruntu, budynku, lokalu) chronionych w ramach art. 64 ust. 3 Konstytucji wymaga uwzględnienia czasowego charakteru własności budynku i odrębnej własności lokalu (gdy ustanawiana jest przez użytkownika wieczystego).

Glosy do uchwały opracowali także: W. Kocot (OSP 2018, nr 6, poz. 58), M. Krajewski (OSP 2018, nr 12, poz. 122) i M. Rolińska (GSP – Prz.Orz. 2018, nr 1, s. 59) oraz K. Dadańska (OSP 2019, nr 3, poz. 25), a także R. Kapkowski (Rej. 2018, nr 9, s. 95).

Uchwała została omówiona w przeglądach orzecznictwa przez M. Strus-
-Wołos (Pal. 2017, nr 11, s. 100), E. Maniewską (R.Pr., Zeszyty Naukowe, 2018, nr 1, s. 150) i A. Grebieniową (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa za rok 2017, red. J. Kosonoga, Warszawa 2018, s. 30), a także przez E. Stawicką w opracowaniu „Czy upływ terminu, na który zostało ustanowione prawo użytkowania wieczystego gruntu, powoduje wygaśnięcie prawa odrębnej własności lokalu znajdującego się w budynku położonym na tym gruncie?” (Pal. 2018, nr 7–8, s. 154).

M.M.

*

Po zawarciu przez spółkę jawną układu w postępowaniu upadłościowym wierzyciel jest uprawniony do dochodzenia roszczenia od współnika jawnego, jednak tylko w zakresie odpowiadającym zrestrukturyzowanemu zobowiązaniu spółki.

(wyrok z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 468/17, H. Pietrzkowski, P. Grzegorzcyk, K. Weitz, OSNC 2019, nr 1, poz. 7; BSN 2018, nr 4, s. 9; M.Pr.Bank 2019, nr 6, s. 23)

Głosa

Rafała Adamusa, Monitor Prawa Bankowego 2019, nr 6, s. 49

Głosa ma charakter krytyczny.

Autor zwrócił uwagę, że Sąd Najwyższy przedstawił jedynie trzy argumenty merytoryczne za swoim stanowiskiem, chociaż można sobie

wyobrazić szersze spojrzenie na badane zagadnienie. Jego zdaniem, nie ma znaczenia okoliczność, że układ nie narusza praw wierzyciela wobec poręczyciela upadłego, a także praw wynikających z hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego i hipoteki morskiej, jeżeli były one ustanowione na mieniu osoby trzeciej, a tym samym przełamuje ogólne zasady akcesoryjnej odpowiedzialności (jako *lex specialis*), skoro zasady odpowiedzialności współnika za dług spółki jawnej są odmienne.

Wskazał, że prawo restrukturyzacyjne powieliło dotychczasową konstrukcję, przyjmując, iż układ w postępowaniu restrukturyzacyjnym „nie narusza praw wierzyciela wobec poręczyciela oraz współdłużnika dłużnika”. Odnosząc się do art. 167 ust. 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2019 r., poz. 243, ze zm.), stwierdził, że ustawodawca w identyczny sposób reguluje status prawny wierzyciela w stosunku do poręczyciela, współdłużnika, osoby trzeciej, na której składnikach majątku ustanowiono zabezpieczenie rzeczowe. Wspólnym mianownikiem jest tu odpowiedzialność za dług wykreowany przez kogoś innego, ale odpowiedzialność ma już różny charakter, raz jest to odpowiedzialność osobista, raz rzeczowa. Glosator podkreślił, że jeżeli ustawodawca wprost przełamuje zasadę akcesoryjności w stosunku do poręczyciela i osoby trzeciej, na której mieniu ustanowiono zabezpieczenie rzeczowe, to można formułować pogląd, że art. 167 ust. 1 Prawa restrukturyzacyjnego, modyfikując zasadę akcesoryjności w dwóch konkretnie wskazanych w nim przypadkach, może zmieniać tę zasadę także w odniesieniu do odpowiedzialności współników spółki jawnej. Prawo restrukturyzacyjne, zmieniając ogólne zasady prawa zobowiązań i rzeczowego, może czynić to także w odniesieniu do zasad prawa spółek.

W ocenie autora, wbrew stanowisku Sądu Najwyższego, układ zawarty przez spółkę jawną nie narusza praw wierzycieli wobec współników tej spółki.

Komentator podkreślił, że jeżeli w wyniku zawartego układu zostały zredukowane zobowiązania spółki, wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia od współnika według pierwotnej wysokości zobowiązań.

Zdaniem glosatora, ustawodawca powinien rozwiązać tę kwestię w następujący sposób: „Układ nie narusza praw wierzyciela wobec poręczycy-

ciela oraz współdłużnika dłużnika, w tym – w przypadku zawarcia układu przez handlową spółkę osobową – wobec współnika tej osobowej spółki handlowej ponoszącego odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem i wobec współnika spółki partnerskiej”.

Głosę do wyroku opublikował także Ł. Lewandowski (Doradca Restrukturyzacyjny 2018, nr 3, s. 81).

M.K.

*

teza oficjalna

Wykładnia art. 95 pr. bank. nie uzasadnia przyjęcia, że z ust. 5 w związku z ust. 4 tego artykułu wynika obowiązek uzyskania zgody właściciela nieruchomości na wpis w księdze wieczystej przelewu wierzytelności hipotecznej; z treści tych przepisów wynika, że do ujawnienia (wpisu) przeniesienia hipoteki w związku ze zbyciem wierzytelności bankowej (czyli zgodnie z art. 79 u.k.w.h. do wpisu przelewu wierzytelności hipotecznej) wymagane jest złożenie przez zbywcę (bank) oświadczenia w formie pisemnej pod rygorem nieważności, a wykazanie przeniesienia wierzytelności może nastąpić na podstawie dokumentu określonego w ust. 1 tego artykułu.

teza opublikowana w „Monitorze Prawa Bankowego”

Zgoda właściciela nieruchomości obciążonej hipoteką zabezpieczającą wierzytelność banku, która stanowi przedmiot cesji, nie jest wymagana na gruncie art. 95 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r., poz. 2187) dla skuteczności dokonania konstytutywnego wpisu o zmianie wierzyciela w księdze wieczystej.

(postanowienie z dnia 16 marca 2018 r., IV CSK 280/17, G. Misiurek, A. Kozłowska, K. Pietrzykowski, nie publ.)

Glosa

Lidii Malinowskiej, Monitor Prawa Bankowego 2019, nr 6, s. 64

Glosa ma charakter częściowo aprobujący.

Autorka podzieliła stanowisko Sądu Najwyższego opowiadające się za brakiem konieczności dołączania do wniosku o wpis zmiany wierzyciela oświadczenia właściciela nieruchomości ze zgodą na dokonanie przelewu bankowej wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Wskazała jednak, że nie można zgodzić się z zaprezentowanym w uzasadnieniu wnioskowaniem Sądu Najwyższego, że – przy założeniu, iż na gruncie art. 95 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r., poz. 2187, ze zm. – dalej: Pr.bank.) wymaga się zgody dłużnika rzeczowego – normy wynikające z art. 92c oraz art. 95 Pr. bank. regulowałyby ten sam zakres w okresie wspólnego obowiązywania. Dodała, że skarżący w zarzutach odniósł się jedynie do wynikającej z art. 95 Pr.bank. konieczności wyrażenia zgody przez właściciela nieruchomości niebędącego dłużnikiem osobistym, natomiast treść art. 92c Pr.bank. wskazywała zarówno na zgodę dłużnika banku, jak i zgodę dłużnika z tytułu zabezpieczenia. Autorka wyraziła przekonanie, że po usunięciu art. 92c Pr.bank. zgoda dłużnika banku nie jest wymagana, co stanowi obecnie odzwierciedlenie generalnej zasady wynikające z art. 509 k.c. Nadmieniała, że spór między doktryną a orzecznictwem na gruncie art. 95 Pr.bank. nie dotyczył zgody dłużnika osobistego, lecz właściciela nieruchomości, który może być innym podmiotem, a ta pierwsza zgoda nigdy nie była uznawana za warunek dokonania skutecznego przelewu wierzytelności przez bank.

W dalszej części glosy autorka odniosła się do bezpośredniej relacji pomiędzy art. 95 Pr.bank. a art. 195 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2018 r., poz. 1355, ze zm. – dalej: „u.f.i.”). Wskazała, że w przypadku przelewu wierzytelności bankowej zabezpieczonej hipoteką na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego zarówno cedent na podstawie art. 95 Pr.bank., jak i cesjonariusz zgodnie z wymogami zawartymi w art. 195 u.f.i. mogą złożyć wniosek o wpis zmiany wierzyciela w księdze wieczystej. W związku z powyższym stwierdziła, że nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego w za-

kresie, w jakim jednoznacznie przesądził o zastosowaniu w tej sprawie art. 195 u.f.i.

Podsumowując, autorka uznała za trafną tezę Sądu Najwyższego o braku wymagania zgody właściciela nieruchomości na dokonanie wpisu nowego wierzyciela w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości obciążonej hipoteką, gdy dokonano przelewu wierzytelności bankowej. Wskazała jednak, że pomimo aprobaty dla głównej tezy, trudno uznać uzasadnienie głosowanego postanowienia za zawierające kompletną argumentację.

M.K.

*

Sąd może przyznać zadośćuczynienie za krzywdę osobom najbliższym poszkodowanego, który na skutek czynu niedozwolonego doznał ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 marca 2018 r., III CZP 69/17, D. Zawistowski, J. Gudowski, M. Romańska, M. Szulc, B. Ustjanicz, M. Wysocka, K. Zawada, OSNC 2018, nr 11, poz. 104; OSP 2019, nr 5, poz. 46; BSN 2018, nr 3, s. 8; MoP 2018, nr 8, s. 387; R.Pr., Zeszyty Naukowe 2018, nr 2, s. 235)

Glosa

Tobiasza Nowakowskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 5, poz. 46

Glosa ma charakter częściowo aprobujący.

Komentator uznał komentowane rozstrzygnięcie za trafne, miał jednak wątpliwości dotyczące argumentacji przytoczonej na poparcie przyjętej tezy. Znalazł w niej kilka nieścisłości, które rzutują nieco na całokształt głosowanej uchwały. Podniósł, że Sąd Najwyższy zbyt pochopnie przesądził brak konkurencji roszczeń wynikających z art. 448 i 446 § 4 k.c., gdyż sytuacja taka może mieć miejsce po śmierci poszkodowanego, jeśli uprzednio przyznano już członkom najbliższej rodziny zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej.

Za trafne natomiast uznał oparcie mechanizmu kompensaty na konstrukcji ochrony dóbr osobistych. Pozwala to na przyznawanie zadośćuczynienia szerszej kategorii osób, niezależnie od tego, czy osoba bezpośrednio poszkodowana żyje, czy też zmarła. Postulował, aby więź rodzinną ujmować w kategoriach relacji personalnych. Zdaniem glosatora, kluczowa dla oceny jest tutaj możliwość jej kontynuowania, ta z kolei istnieje niezależnie od ewentualnej śmierci poszkodowanego. Istotna dla dochodzenia roszczenia pozostanie jednak zdolność do zawnienia sprawcy szkody, przesłanką bowiem skuteczności ochrony dóbr osobistych jest konieczność postawienia zarzutu winy.

Uchwałę objęła przeglądem orzecznictwa M. Strus-Wołos (Palestra 2018, nr 5, s. 92).

M.M.

*

W umowie ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym roszczenie o wypłatę wartości wykupu ubezpieczenia, nie stanowiącej kosztów udzielonej ochrony ubezpieczonej, przedawnia się w terminie określonym w art. 118 k.c.

(uchwała z dnia 10 sierpnia 2018 r., III CZP 22/18, A. Kozłowska, K. Strzelczyk, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 5, poz. 57; BSN 2018, nr 8, s. 10; Prok. i Pr. 2019, nr 5, wkładka, s. 50)

Głosa

Iwony Gębusi, Monitor Prawniczy 2019, nr 10, s. 556

Zdaniem autorki, uchwała zasługuje na aprobatę, dodatkowych uwag wymaga jednak natura jurystyczna umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym oraz wybrane zagadnienia dotyczące klauzul przewidujących zatrzymanie tzw. opłat likwidacyjnych przez ubezpieczyciela.

W ocenie autorki, trafna jest koncepcja dualistycznej natury umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Do elementów charakterystycznych dla umowy ubezpieczenia należy stosować przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się do tego typu kon-

traktu, a do komponentu inwestycyjnego, ze względu na brak unormowań szczególnych, regulacje ogólne. Konsekwencją takiego ujmowania omawianej umowy jest stosowanie art. 118 k.c. do ustalenia terminu przedawnienia roszczenia o wypłatę kwoty likwidacyjnej zatrzymanej przez ubezpieczyciela i zmniejszającej wartość wykupu przypadającą klientowi.

Konstatacja dotycząca dualistycznej natury jurydycznej umowy ma również doniosłe znaczenie praktyczne przy dochodzeniu abuzywnego charakteru klauzul zastrzegających opłaty likwidacyjne na rzecz ubezpieczycieli. Szczególny, inwestycyjny charakter analizowanego kontraktu należy mieć na względzie przy ocenie trybu oraz okoliczności zawarcia umowy. Standardem rynkowym jest zawieranie umów w trybie adhezyjnym, w odniesieniu do którego, zwłaszcza w zakresie postanowień zastrzegających na rzecz ubezpieczycieli opłaty likwidacyjne pobierane przy wcześniejszym wygaszeniu kontraktu, z reguły nie ma faktycznej możliwości dokonywania uzgodnień indywidualnych. Z punktu widzenia praktyki obrotu wyjaśnienia Sądu Najwyższego dotyczące specyfiki umowy są bardzo istotne w kontekście masowych roszczeń o zapłatę na rzecz konsumenta pełnej wartości wykupu, bez potrącania opłaty likwidacyjnej przez ubezpieczyciela. W głosowanej uchwale trafnie wskazano, że choć umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wpisuje się w ogólne ramy prawne umowy ubezpieczenia, to jednak interpretacji jej postanowień należy dokonywać także przez pryzmat jej inwestycyjnego komponentu.

Podkreślenie inwestycyjnego charakteru omawianej umowy prowadzi do wniosku, że opłata likwidacyjna pełni funkcję pomocniczą względem świadczenia podstawowego ubezpieczyciela oferującego umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, polegającego na zarządzaniu aktywami w zamian za opłatę za zarządzanie, pobieraną w trakcie trwania kontraktu, a nie w zamian za koszt wyrównujący ubezpieczycielowi wydatki poniesione globalnie na działalność operacyjną tego przedsiębiorcy. W ramach zobowiązań ubezpieczyciela na plan pierwszy wysuwa się odpłatny obowiązek zarządzania funduszem kapitałowym pochodzącym ze składek ubezpieczającego. Wypłata wartości wykupu nie jest natomiast świadczeniem ubezpieczeniowym, o którym mowa w art. 805 § 1 k.c., gdyż obowiązek jej dokonania nie powstaje w razie zajścia określonego w umowie wypadku ubezpieczenio-

wego, lecz w razie ziszczenia się innych zdarzeń, a w szczególności wypowiedzenia umowy albo jej rozwiązania wskutek nieopłacenia składki. Świadczenie ubezpieczeniowe ma charakter drugorzędny i w aspekcie przedmiotowym tylko w ograniczonym stopniu różni się od wypłaty wartości wykupu. Roszczenie o wypłatę kwot likwidacyjnych należy uznać za mające charakter uboczny.

Głosę do uchwały opracował także J. Sewerynik (Prawo Asekuracyjne 2019, nr 1, s. 86).

R.N.

prawo cywilne procesowe

Komornikowi sądowemu nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu rejonowego uchylające postanowienie komornika o ustaleniu wysokości opłaty egzekucyjnej i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania.

(uchwała z dnia 14 września 2016 r., III CZP 37/16, B. Myszka, K. Pietrzykowski, M. Szulc, OSNC 2019, nr 5, poz. 51; BSN 2016, nr 9, s. 7; Rej. 2016, nr 10, s. 159)

Glosa

Artura Grajewskiego i Pawła Dzienisa, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2019, nr 2, s. 65

Glosa ma charakter krytyczny.

W ocenie glosatorów, rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego wymagało przede wszystkim odniesienia się do kwestii dopuszczalności wydania przez sąd rejonowy, w następstwie rozpoznania skargi na czynność komornika, postanowienia o uchyleniu czynności komornika i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania. Dopiero ustalenie dopuszczalności tego rozstrzygnięcia pozwala na prawidłową ocenę możliwości jego zaskarżenia. Glosatorzy uznali, że Sąd Najwyższy uchylił się od jednoznacznego rozstrzygnięcia tej kwestii, podczas gdy istnieje wiele argumentów wskazujących na to, że sąd rejonowy nie jest władny jedynie uchylić zaskarżonej czynności komornika i nakazać ponowne wydanie zaskarżonego orzeczenia. Na poparcie tej tezy wskazali w szczególności, że

forma rozstrzygnięcia w postaci uchylenia rozstrzygnięcia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jest zarezerwowana wyłącznie dla rozstrzygnięć sądu drugiej instancji, podczas gdy sąd rejonowy rozstrzygając skargę na czynności komornika działa jako sąd pierwszej instancji, brak więc podstaw do odpowiedniego stosowania art. 386 k.p.c.

Odnosząc się do rozważanej w uchwale kwestii dopuszczalności zażalenia na postanowienie takiej treści, glosatorzy podkreślili, że art. 770 k.p.c. nie wyklucza z zakresu zaskarżenia żadnych postanowień o kosztach postępowania egzekucyjnego. W ocenie glosatorów, takim postanowieniem w przedmiocie kosztów postępowania będzie również postanowienie sądu rejonowego uchylające postanowienie komornika ustalające te koszty i przekazujące sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania, którego dotyczyło przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie. Zdaniem glosatorów, Sąd Najwyższy niepotrzebnie skupił się na braku substratu zaskarżenia w przypadku takiego rozstrzygnięcia, który według nich ma charakter jedynie pozorny. Zauważyli, że tradycyjne pojęcie substratu zaskarżenia nie ma zasadniczego znaczenia w zakresie zaskarżania postanowień o kosztach postępowania. Ponadto, według glosatorów, przeciwko takiej konstatacji świadczy możliwość zaskarżania zażaleniem do Sądu Najwyższego wyroków sądu drugiej instancji uchylających orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazujących sprawy do ponownego rozpoznania. Za dopuszczalnością zaskarżenia takiego postanowienia przemawia także szybkość postępowania skargowego oraz efektywność nadzoru judykacyjnego wobec potrzeby wyeliminowania z praktyki orzeczniczej formułowania takich nieprawidłowych sentencji przez sądy rozpoznające skargi na czynności komornika.

Głosowaną uchwałę omówili także: T. Zembrzuski w opracowaniu „Uchylenie postanowienia komornika o ustaleniu wysokości opłaty egzekucyjnej i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania” (MoP 2017, nr 7, s. 373), M. Pilich (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2017, s. 206), E. Kornarska (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2017, s. 216) oraz M.J. Zieliński (Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa, red. J. Kosonoga, Warszawa 2017, s. 231).

A.D.

Prawa osobiste i roszczenia o cechach właściwych prawom rzeczowym, które powstały na podstawie umowy, podlegają ujawnieniu w księdze wieczystej na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 707 ze zm.) tylko wtedy, gdy taką możliwość przewiduje ustawa.

(postanowienie z dnia 19 stycznia 2017 r., II CSK 230/16, H. Pietrzkowski, Z. Kwaśniewski, H. Wrzeszcz, OSNC 2017, nr 9, poz. 103; OSP 2019, nr 6, poz. 59; BSN 2017, nr 4, s. 10)

Glosa

Magdaleny Deneki, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 6, poz. 59

Glosa ma charakter aprobujący, z elementami krytycznymi.

Komentatorka uznała, że Sąd Najwyższy trafnie przyjął, iż dopuszczalność ujawniania w księdze wieczystej praw osobistych i roszczeń stanowi wyjątek od zasady, w myśl której księgi wieczyste są przeznaczone do dokonywania wpisów praw rzeczowych. Zaaprobowała również pogląd, że art. 16 ust. 1 u.k.w.h. jest objęty zakazem interpretacji rozszerzającej zgodnie z regułą *exceptiones non sunt extendendae*.

Autorka wskazała, że przepisy dotyczące ujawniania w księdze wieczystej praw osobistych i roszczeń nie wyznaczają zakresu ani sposobu działania sądów wieczystoksięgowych, lecz rozstrzygają materialnoprawny problem legitymacji do złożenia wniosku o wpis i stanowią podstawę wydania orzeczenia merytorycznie kończącego sprawę zainicjowaną takim wnioskiem. Uznała zatem za nietrafną ocenę Sądu Najwyższego, że przepisy, o których mowa, mają charakter kompetencyjny. W związku z tym nieprawidłowe jest posłużenie się w toku systemowej wykładni art. 16 ust. 1 u.k.w.h. argumentem odwołującym się do konstytucyjnej zasady legalizmu, wyklucza ona bowiem dowolność i samowolę organów władzy publicznej w stosunkach z obywatelami i pozostaje bez znaczenia dla ustalenia, które skuteczne *inter partes* prawa do nieruchomości podlegają ujawnieniu w księdze wieczystej.

Glosatorka wytknęła, że Sąd Najwyższy nie dostrzegł wniosków interpretacyjnych, które można sformułować w ramach wykładni systemowej. Uwypukliła, że dyrektywy tej wykładni nie wskazują na to, że norma prawna o treści odpowiadającej rezultatowi językowej egzegezy art. 16

ust. 1 u.k.w.h. byłaby niezgodna z inną obowiązującą normą prawną, z zasadami ustrojowymi lub z zasadami prawa cywilnego.

Zaaprobowała sam sens wniosku interpretacyjnego zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy w glosowanym postanowieniu, zakwestionowała jednak sposób jego sformułowania. Pojęcia „prawa osobiste” i „roszczenia” o cechach właściwych prawom rzeczowym, zdaniem komentarki, nie wydają się użyteczne, gdyż nie mają sprecyzowanego znaczenia, jak również dlatego, że błędny jest wniosek, iż istnieją podstawy do wyróżnienia trzech kategorii praw podmiotowych podlegających ujawnieniu w księdze wieczystej (prawa rzeczowe, prawa osobiste i roszczenia przewidziane w przepisach ustawowych oraz prawa osobiste i roszczenia wyposażone w elementy właściwe prawom rzeczowym).

M.M.

*

Wyposażenie w art. 124 ust. 7 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2016 r., poz. 2147 ze zm.) starosty, bądź organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego w legitymację do złożenia wniosku o wpis na podstawie decyzji przewidzianej w art. 124 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami nie uprawnia do poglądu, że przepis ten wyraźnie w tym zakresie ogranicza krąg osób oznaczonych w art. 626² § 5 k.p.c. do złożenia takiego wniosku. W tej sytuacji uzasadniona jest taka wykładnia art. 124 ust. 7 ustawy o gospodarce nieruchomościami, która zmierza w kierunku przyjęcia, że zawarta w nim regulacja przyznaje także osobom w nim wymienionym legitymację do złożenia wniosku.

(postanowienie z dnia 20 grudnia 2017 r., I CSK 166/17, W. Katner, M. Kocon, M. Romańska, OSP 2018, nr 6, poz. 58)

Glosa

Macieja Rzewuskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 6, poz. 58

Glosa ma charakter aprobujący.

Komentator wskazał, że w treści art. 626² § 5 k.p.c. ustawodawca określił wyczerpująco krąg osób legitymowanych do złożenia wniosku

o wpis w księdze wieczystej. Nie jest to jednak katalog zamknięty, gdyż z przepisów szczególnych może wynikać dodatkowa legitymacja do złożenia wniosku o wpis. Jednocześnie podkreślił, że stanowisko doktryny w omawianym zakresie jest wyjątkowo jednoznaczne. Poza tym koresponduje ono w pełni z poglądem judykatury, wyrażonym uprzednio na tle podobnego stanu faktycznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 156/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 103).

Glosator zaaprobował pogląd, że należy stronić od wszelkiego krępowania praktyki postępowania wieczystoksięgowego ponad miarę określoną według wyraźnej regulacji prawnej.

M.M.

*

teza oficjalna

Przepisy art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2147 ze zm.) stosuje się do operatów szacunkowych sporządzonych w celu dokonania opisu i oszacowania nieruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (art. 948 k.p.c.).

teza opublikowana w „Przeglądzie Prawa Egzekucyjnego”

1. Jeżeli operat szacunkowy ma posłużyć komornikowi za podstawę opisu i oszacowania oraz oznaczenia sumy oszacowania, nie ma podstaw do odstąpienia od reguł określonych w art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r. Nr poz. 2147 ze zm.). Organ egzekucyjny, podobnie jak sąd, nie jest władny samodzielnie ocenić, czy wartość nieruchomości określona w opinii uległa zmianie. Spoczywa na nim natomiast powinność sprawdzenia, w ramach kontroli wymagań formalnych operatu, czy w świetle art. 156 ust. 3 ustawy nie upłynął czas, w którym operat może być wykorzystany, a w razie potrzeby – uzyskania potwierdzenia aktualności operatu przez rzeczoznawcę majątkowego. Na rzecz takiej wykładni przemawiają również argumenty funkcjonalne, związane z ochroną in-

teresu stron postępowania egzekucyjnego, jeżeli wziąć pod uwagę, że art. 951 k.p.c. dotyczy zmian w stanie nieruchomości, do których dochodzi między opisem i oszacowaniem a terminem licytacyjnym. Odrzucenie stosowania art. 156 ust. 3 i 4 ustawy skutkowałoby zatem brakiem klarownych reguł co do konsekwencji upływu czasu i zmiany warunków rzutuujących na wycenę w okresie po sporządzeniu operatu szacunkowego, lecz przed dokonaniem na jego podstawie opisu i oszacowania.

2. Na sądzie sprawującym nadzór nad egzekucją spoczywa powinność zbadania, czy wykorzystany przez komornika w celu sporządzenia opisu i oszacowania operat szacunkowy spełniał niezbędne wymagania, w tym wynikające z art. 156 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Od obowiązku tego nie zwalnia ustalenie, że opis i oszacowanie nie zostały zaskarżone skargą na czynności komornika. W przepisach o postępowaniu egzekucyjnym brakuje podstaw do konstruowania ogólnej zasady, według której zaniechanie złożenia skargi na czynności komornika wyłącza możliwość korekty niezaskarżonej czynności w trybie nadzoru sądowego realizowanego z urzędu.

(wyrok z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 117/17, H. Pietrkowski, P. Grzegorzcyk, K. Weitz, OSNC-ZD 2019, nr A, poz. 6; MoP 2018, nr 9, s. 452)

Glosa

Andrzej Stempniak, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2019, nr 5, s. 49

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor glosy dużą część opracowania poświęcił przytoczeniu stanu faktycznego sprawy. Jednocześnie wskazał, że stanowiska sądów orzekających w sprawie świadczą o tym, iż każdy w odmienny sposób ocenił stan faktyczny i prawny rozpoznawanej sprawy. Uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego pozwala jednak zrozumieć zależności zachodzące między opisem i oszacowaniem nieruchomości a operatem szacunkowym oraz konieczność honorowania w postępowaniu egzekucyjnym danych zamieszczonych w tym operacie przez czas oznaczony w ustawie (art. 156 ust. 3 i 4 u.g.n.).

W ocenie glosatora, we właściwych kategoriach ujęto również kwestię możliwości dokonania w rozstrzyganej sprawie dodatkowego opisu i oszacowania nieruchomości (art. 951 k.p.c.). Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że sądy rozpoznające analizowaną sprawę w swych ustaleniach pominęły wynikające z art. 960 zdanie trzecie k.p.c. powinności spoczywające na sądzie nadzorującym egzekucję z nieruchomości. Konsekwencją tego była wadliwość postępowania egzekucyjnego, polegająca na nieprawidłowym ustaleniu wartości nieruchomości wystawionej na licytację. Wycena nieruchomości – jako wartość odnoszona do rynku – jest elementem bardzo podatnym na zmiany. Z tego powodu art. 156 ust. 3 i 4 u.g.n. wprowadził ograniczoną w czasie aktualność dokonanego szacunku nieruchomości. Choć egzekucja z nieruchomości (art. 921 i nast. k.p.c.) *de lege lata* nie zawiera regulacji, które ze względu na specyfikę jej prowadzenia stwierdzają, że przytoczonych przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami nie stosuje się, to jednak nie może budzić wątpliwości założenie, że egzekucja – jako wymierzana w majestacie prawa dolegliwość ograniczająca sytuację majątkową dłużnika – musi i powinna pozostawać w zgodzie z przepisami ustaw.

P.F.

*

Koszty egzekucji należne komornikowi sądowemu, ustalone prawomocnym postanowieniem, nie korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. w innym postępowaniu egzekucyjnym.

(uchwała z dnia 30 stycznia 2018 r., III CZP 98/17, B. Ustjanicz, W. Pawlak, M. Szulc, OSNC 2019, nr 1, poz. 5; BSN 2018, nr 1, s. 8; MoP 2018, nr 4, s. 171; R.Pr., Zeszyty Naukowe, 2018, nr 1, s. 165)

Glosa

Macieja Klonowskiego, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2018, nr 12, s. 75

Glosa ma charakter krytyczny.

W ocenie glosatora, przedmiotowa uchwała została podjęta wbrew literalnej treści art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c., przy jednoczesnym braku do-

statecznego uzasadnienia systemowego i aksjologicznego. Zdaniem autora, uchwała może też mieć niekorzystne konsekwencje dla funkcjonowania systemu egzekucji sądowej. Glosator przedstawił wiele argumentów zmierzających do wykazania, że nie powinny być różnie traktowane koszty egzekucyjne dochodzone przez komorników na własną rzecz i koszty należne wierzycielom, bez względu na moment ich poniesienia i kategorię. Nie zaaprobował tezy, że koszty postępowania egzekucyjnego mają charakter akcesoryjny w stosunku do wyegzekwowanego świadczenia. Wskazał, że stanowisko to oparte jest na założeniu, iż koszty te powinny być egzekwowane wyłącznie z egzekwowanym świadczeniem, którego Sąd Najwyższy nie uzasadnił.

Według glosatora, można na gruncie przepisów kodeksu postępowania cywilnego bronić poglądu odmiennego, zgodnie z którym po zakończeniu postępowania egzekucyjnego niewyegzekwowane koszty egzekucyjne nabierają charakteru samoistnego. Za przyjęciem tego poglądu przemawia przede wszystkim art. 770¹ k.p.c., zgodnie z którym prawomocne postanowienie komornika w przedmiocie kosztów podlega wykonaniu bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Według glosatora, z przedstawionego w uzasadnieniu uchwały wyводу nie wynika też, dlaczego przez sam fakt dochodzenia powstałych wcześniej kosztów egzekucji w odrębnym postępowaniu miałyby odpowiadać uzasadnienie dla uprzywilejowania tych kosztów. W jego ocenie, prawidłowy jest pogląd przeciwny; przez sam fakt, że komornikowi nie udało się wyegzekwować należnych mu kosztów w postępowaniu, w którym powstały, należności te nie zmieniają swego charakteru, pozostając niezaspokojonym przez nierzetelnego dłużnika zobowiązaniem mającym związek z prowadzoną egzekucją. Glosator podkreślił, że mogą wystąpić sytuacje, których Sąd Najwyższy nie rozważył, gdy egzekucja przez komornika należnych mu opłat w ogóle nie będzie możliwa w sprawie, w której powstały, np. gdy jedynym majątkiem dłużnika jest nieruchomości położona poza rewirem komornika, który prowadził egzekucję świadczeń niepieniężnych.

Głosę opracował także M. Ćwikła (Studenckie Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2018, nr 38, s. 141). Uchwałę omówił T. Zembrzuski w opracowaniu „Zakres pierwszeństwa zaspokojenia

kosztów egzekucji należnych komornikowi sądowemu w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji” (MoP 2018, nr 15, s. 819).

A.D.

*

Złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia stanowi – jako czynność procesowa sprzeczna z dobrymi obyczajami – nadużycie prawa procesowego (art. 3 k.p.c.).

(wyrok z dnia 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17, A. Piotrowska, A. Owczarek, K. Weitz, OSNC-ZD 2019, nr B, poz. 28; OSP 2019, nr 6, poz. 56)

Glosa

Feliksa Zedlera, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 6, poz. 56

Glosa ma charakter częściowo aprobujący.

Autor zaaprobował stwierdzenie, że ustawodawca wprowadzając w art. 3 k.p.c. obowiązek podejmowania przez strony i uczestników postępowania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dyskwalifikuje czynności sprzeczne z dobrymi obyczajami, mimo iż w tym przepisie nie wprowadził żadnej ogólnej sankcji za takie działanie. Zasadnicze wątpliwości komentatora wzbudziły wywody dotyczące, kto i kiedy powinien stwierdzać, że zawezwanie do próby ugodowej złożono nie w celu zawarcia ugody, lecz wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia. Dla glosatora niejasne jest, dlaczego Sąd Najwyższy wyłączył możliwość, by o faktycznym celu zawezwania do próby ugodowej nie można było rozstrzygać w późniejszym procesie lub postępowaniu nieprocesowym, prowadzonym między uczestnikami postępowania pojednawczego.

Komentator uznał regulację postępowania pojednawczego zawartą w art. 184–186 k.p.c. za wadliwą. Podkreślił, że wprowadzono ją w niewątpliwie szlachetnym zamierzeniu, że lepiej „godzić a nie sądzić”, nie wprowadzono jednak mechanizmów chroniących przez nadużywaniem zawezwania do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia, które obecnie zdarzają się na szeroką skalę.

Glosator zdecydowanie opowiedział się przeciwko przyjęciu proponowanej przez Sąd Najwyższy w glosowanym orzeczeniu wykładni, gdyż w praktyce nie jest możliwe ustalenie w postępowaniu pojednawczym samego celu zawezwania do próby ugodowej. Postulował dokonanie stosownych zmian legislacyjnych, które wyeliminują to zjawisko. Zdaniem autora, najlepiej byłoby, aby zawezwanie do próby ugodowej nie przerywało biegu terminu przedawnienia, lecz jedynie zawieszało jego bieg na czas postępowania pojednawczego, dopóki jednak zmiana ta nie nastąpi, dopóty celowa jest rozsądna wykładnia istniejących przepisów.

Właściwym rozwiązaniem tego problemu może być przyjęcie wykładni, że to, czy zawezwanie do próby ugodowej złożone zostało w celu dochodzenia roszczeń, czy tylko w celu przerwania biegu terminu przedawnienia, powinno być oceniane wyłącznie w późniejszym procesie między stronami albo w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli zawezwanie do próby ugodowej złożono w sprawie rozpoznawanej w tym trybie. W tych postępowaniach istnieje realna możliwość wyjaśnienia, w jakim celu złożono zawezwanie do próby ugodowej i w razie ustalenia, że złożono je wyłącznie w celu przerwy biegu przedawnienia, powinno dawać podstawę do uwzględnienia zarzutu przedawnienia.

M.M.

*

W postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości zakaz zmiany postanowienia na niekorzyść uczestnika postępowania wnoszącego apelację (art. 384 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu zasiedzenia przez sąd drugiej instancji w innej dacie, niż uczynił to sąd pierwszej instancji.

(uchwała z dnia 19 października 2018 r., III CZP 1/18, M. Romańska, W. Pawlak, K. Weitz, OSNC 2019, nr 6, poz. 66; OSP 2019, nr 5, poz. 47; BSN 2018, nr 10, s. 5; MoP 2018, nr 22, s. 1179; Prok. i Pr. 2019, nr 3, wkładka, poz. 45; Rej. 2018, nr 11, s. 137; NPN 2018, nr 3, s. 96; R.Pr. Zeszyty Naukowe 2018, nr 4, s. 164)

Glosa

Marka Szymanowskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2019, nr 5, poz. 47

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor podkreślił, że wartość podjętej uchwały przejawia się przede wszystkim w tym, iż Sąd Najwyższy opowiedział się za obowiązywaniem zakazu *reformationis in peius* (art. 384 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), a zatem odpowiednio w sprawach o zasiedzenie, w których można dostrzec zarówno orzeczenia negujące obowiązywanie tego zakazu w ogóle, jak i dopuszczające jego obowiązywanie w bardzo ograniczonym zakresie, pozbawiającym ten zakaz gwarancyjnego znaczenia.

Komentator podzielił pogląd o obowiązywaniu zakazu *reformationis in peius* w sprawach o zasiedzenie. Zasygnalizował jednocześnie, że w istocie zmiana daty upływu terminu zasiedzenia z punktu potencjalnego pogorszenia sytuacji strony wcale nie jest łatwa do oceny, sama bowiem zmiana daty zasiedzenia nie musi prowadzić do pogorszenia sytuacji strony. Przedstawił wiele sytuacji faktycznych oraz regulacji prawnych, w odniesieniu do których sensowna i wartościowa staje się ocena, która data nabycia własności (jej utraty przez dotychczasowego właściciela) jest korzystniejsza.

Glosator zastrzegł, że zakaz *reformationis in peius* w sprawach o zasiedzenie stoi na przeszkodzie jedynie takiemu ustaleniu tej daty upływu terminu zasiedzenia przez sąd odwoławczy, którego skutkiem byłaby zmiana kierunku zaskarżonego rozstrzygnięcia. Przypomniął o funkcji gwarancyjnej tego zakazu i przestrzegł, że stan niepewności, czyniący daną gwarancję procesową iluzoryczną, w skrajnych przypadkach może być rozpatrywany w kategoriach dostępu do środka odwoławczego gwarantowanego przez art. 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Uchwała została omówiona przez M. Zelka w przeglądzie orzecznictwa (Pal. 2019, nr 4, s. 111).

M.M.

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2019 NR 7–8

Do ustalania wysokości wynagrodzenia należnego świadczeniodawcy, który zawarł umowę o udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej, za świadczenie ponadlimitowe wykonane w stanie nagłym nie ma zastosowania art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1510 ze zm.). W takim wypadku wynagrodzenie ustala się w wysokości świadczenia uzyskiwanego na podstawie umowy.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 19 marca 2019 r., III CZP 80/18, D. Zawistowski, D. Dończyk, J. Gudowski, M. Koba, W. Pawlak, M. Romańska, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 72)

*

Prawo podmiotowe do żądania zmiany wysokości świadczeń pieniężnych (art. 358¹ § 3 k.c.) spełnianych na podstawie umowy renty nie wchodzi do spadku nawet wtedy, gdy powództwo obejmujące takie żądanie zostało wytoczone jeszcze przez spadkodawcę.

(uchwała z dnia 19 października 2018 r., III CZP 29/18, M. Romańska, W. Pawlak, K. Weitz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 73)

Złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez osobę, w stosunku do której nie rozpoczął jeszcze biegu termin określony w art. 1015 § 1 k.c., jest bezskuteczne.

(uchwała z dnia 19 października 2018 r., III CZP 36/18, M. Romańska, W. Pawlak, K. Weitz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 74)

*

Przebaczenie przez spadkodawcę uprawnionemu do zachowku może nastąpić także po wydziedziczeniu go w testamencie i do swej skuteczności nie wymaga zachowania formy testamentowej.

(uchwała z dnia 19 października 2018 r., III CZP 37/18, M. Romańska, W. Pawlak, K. Weitz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 75)

*

Rzecz nabyta w trakcie trwania małżeństwa, w którym obowiązuje ustawowa wspólność majątkowa, w części ze środków pochodzących z majątku osobistego jednego z małżonków, a w części z ich majątku wspólnego, wchodzi do majątku osobistego małżonka i do majątku wspólnego małżonków w udziałach odpowiadających stosunkowi środków przeznaczonych z tych majątków na jej nabycie, chyba że świadczenie z majątku osobistego lub majątku wspólnego przekazane na nabycie rzeczy miało charakter nakładu, odpowiednio, na majątek wspólny lub osobisty.

(uchwała z dnia 19 października 2018 r., III CZP 45/18, M. Romańska, W. Pawlak, K. Weitz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 76)

*

Wpis w księdze wieczystej hipoteki stanowiącej zabezpieczenie wierzytelności obligatariuszy może być dokonany na podstawie dokumentu o ustanowieniu administratora tej hipoteki z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 31 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r.

o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1916, w związku z art. 31 ust. 1 ustawy dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 483).

(postanowienie z dnia 9 sierpnia 2018 r., V CSK 406/17, T. Bielska-Sobkowicz, W. Katner, A. Owczarek, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 77)

*

Zatwierdzenie regulaminu gry hazardowej (art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 165) nie wyłącza go spod kontroli przewidzianej w art. 385 i 385¹ k.c.

(wyrok z dnia 9 sierpnia 2018 r., V CSK 413/17, T. Bielska-Sobkowicz, W. Katner, A. Owczarek, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 78)

*

W wyjątkowych wypadkach zachowanie wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym może stanowić nadużycie prawa (art. 5 k.c.), uzasadniające pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.).

(wyrok z dnia 12 września 2018 r., II CSK 664/17, K. Weitz, M. Koba, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 79)

*

Warunkiem wypłaty przez bank spółdzielczy kwot wniesionych na udziały nadobowiązkowe, po ich wypowiedzeniu, jest zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego wydane na podstawie art. 77 w związku z art. 484 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE z dnia 27 czerwca 2013 r., L 176/1).

(wyrok z dnia 13 września 2018 r., II CSK 753/17, M. Kocon, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 80)

Przekazanie przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej z urzędu jednostce organizacyjnej Skarbu Państwa, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, zastępstwa w postępowaniu apelacyjnym w sprawie, w której – pomimo obowiązkowego zastępstwa Skarbu Państwa – Prokuratoria Generalna nie występowała, oznacza sanowanie czynności procesowych dokonanych przez tę jednostkę, bez konieczności składania oświadczenia o zatwierdzeniu tych czynności.

(postanowienie z dnia 19 września 2018 r., I CZ 64/18, D. Dończyk, W. Pawlak, R. Trzaskowski OSNC 2019, nr 7–8, poz. 81)

*

Wyrok wydany w sprawie, w której osoba trzecia wstąpiła z interwencją uboczną lub do której została przypozywana, wiąże – także w zakresie ustaleń będących podstawą jego wydania oraz oceny prawnej – w sprawie między interwenientem lub przypozwanym a stroną, do której interwenient uboczny przystąpił, albo stroną, która dokonała przypozywania (art. 82 i 85 k.p.c.).

(wyrok z dnia 20 września 2018 r., IV CSK 557/17, G. Misiurek, K. Tyczka-Rote, K. Weitz, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 82)

*

Sprawa o ustalenie członkostwa w związku zawodowym jest sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 21 września 2018 r., V CSK 561/17, P. Grzegorzczuk, M. Koba, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 83)

*

Zastrzeżenie przez ubezpieczyciela w zawieranych z udziałem konsumentów umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi, w których dominujący jest cel inwestycyjny, tzw. opłaty likwidacyjnej, pochłaniającej całość lub znaczną część zainwestowanych przez konsumenta środków pie-

niężnych, należy w razie rozwiązania umowy na skutek zaprzestania przez konsumenta opłacania składek ubezpieczeniowych, przy niepoinformowaniu konsumenta o rzeczywistym charakterze opłaty likwidacyjnej, podstawach jej kalkulacji oraz o skutkach rozwiązania umowy, stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2070).

(postanowienie z dnia 28 września 2018 r., I CSK 179/18, W. Pawlak, A. Kozłowska, M. Romańska, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 84)

*

Umowa jurysdykcyjna na rzecz sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej, obejmująca spory mogące wynikać z umowy o dystrybucję wyłączną, obejmuje również spory o wykonanie umów sprzedaży, których stronami są dostawca i dystrybutor, jeżeli były one zawierane w ramach wykonywania umowy dystrybucyjnej określającej ich przedmiot oraz warunki.

(postanowienie z dnia 5 października 2018 r., I CSK 611/17, M. Koba, P. Grzegorzcyk, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 85)

*

Przepis art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.) nie ma zastosowania w razie ogłoszenia upadłości osoby, która w dniu ogłoszenia upadłości nie pozostawała w związku małżeńskim.

(postanowienie z dnia 9 listopada 2018 r., V CSK 615/17, M. Romańska, P. Grzegorzcyk, A. Kozłowska, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 86)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2019 NR 9

Artykuł 618 § 3 k.p.c. nie wyłącza dochodzenia między małżonkami roszczenia o zwrot kwoty zobowiązania zabezpieczonego hipoteką, spłaconego przez jednego z nich po uprawomocnieniu się postanowienia o podziale majątku wspólnego.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 lutego 2019 r., III CZP 30/18, D. Zawistowski, D. Dończyk, J. Gudowski, A. Kozłowska, W. Pawlak, K. Pietrzykowski, M. Wysocka, OSNC 2019, nr 9, poz. 87)

*

W sprawie o podział majątku wspólnego małżonków, obejmującego nieruchomości obciążoną hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy, sąd – przydzielając tę nieruchomości na własność jednego z małżonków – ustala jej wartość, jeżeli nie przemawiają przeciwko temu ważne względy, z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego.

(uchwała z dnia 28 marca 2019 r., III CZP 21/18, J. Gudowski, A. Owczarek, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 9, poz. 88)

*

Dopuszczalne jest zbycie pomieszczenia przynależnego do lokalu stanowiącego odrębną nieruchomości wraz z odpowiednim

udziałem w nieruchomości wspólnej w celu przyłączenia tego pomieszczenia do innego lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość i położonego w granicach tej samej wspólnoty mieszkaniowej; do dokonania w ten sposób podziału prawnego lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość wymagana jest zgoda właścicieli lokali wyrażona w formie uchwały, o której stanowi art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 716 ze zm.).

(uchwała z dnia 15 listopada 2018 r., III CZP 52/18, K. Tyczka-Rote, W. Pawlak, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 9, poz. 89)

*

Uzyskanie przez powoda po wszczęciu postępowania tytułu egzekucyjnego w postaci wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego komisarza listy wierzytelności skutkuje umorzeniem postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 18 stycznia 2019 r., III CZP 55/18, M. Romańska, M. Kocon, A. Kozłowska, OSNC 2019, nr 9, poz. 90)

*

Odpis administracyjnego tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę wpisu hipoteki przymusowej, wystawionego na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1314), musi odpowiadać obowiązującej w chwili jego wystawienia formie uwzględniającej wzór ustalony na podstawie art. 26 ust. 2 tej ustawy.

(postanowienie z dnia 18 października 2018 r., IV CSK 338/17, M. Kocon, M. Koba, A. Kozłowska, OSNC 2019, nr 9, poz. 91)

*

W sprawach o roszczenia przewidziane w art. 552 i nast. k.p.k. wyłącznie właściwa jest droga sądowa w postępowaniu karnym.

Inne roszczenia o naprawienie szkody lub krzywdy wyrządzonej w postępowaniu karnym podlegają rozpoznaniu w postępowaniu cywilnym w trybie procesu.

(postanowienie z dnia 8 listopada 2018 r., II CSK 597/17, M. Kocon, B. Ustjanicz, K. Weitz, OSNC 2019, nr 9, poz. 92)

*

Do wpisu w księdze wieczystej połączenia lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 716 ze zm.) z częścią nieruchomości wspólnej w związku z dokonaną nadbudową lub przebudową i utratą przez część nieruchomości wspólnej takiego charakteru, nie jest konieczne ustanowienie odrębnej własności nowopowstałego lokalu w miejsce dotychczasowego prawa przysługującego właścicielowi nieruchomości lokalowej.

(postanowienie z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 646/17, D. Dończyk, P. Grzegorzczak, M. Koba, OSNC 2019, nr 9, poz. 93)

*

Odszkodowanie przysługujące od ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej za uszkodzenie pojazdu mechanicznego może być ustalone, w przypadku szkody częściowej, jako równowartość hipotetycznie określonych kosztów przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego także wtedy, gdy przed ustaleniem wysokości odszkodowania pojazd zostanie naprawiony. Jeżeli ubezpieczyciel wykaże, że taki sposób rozliczenia szkody przewyższa wielkość uszczerbku w majątku poszkodowanego, odszkodowanie – stosownie do okoliczności sprawy – może ulec obniżeniu.

(postanowienie z dnia 7 grudnia 2018 r., III CZP 51/18, M. Koba, A. Kozłowska, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 9, poz. 94)

W przypadku tzw. zdrady małżeńskiej, do ochrony więzi prawnorodzinnych między małżonkami nie mają zastosowania przepisy o ochronie dóbr osobistych.

(wyrok z dnia 11 grudnia 2018 r., IV CNP 31/17, G. Misiurek, M. Kocon, K. Strzelczyk, OSNC 2019, nr 9, poz. 95)

*

Postępowanie egzekucyjne toczące się na wniosek wierzyciela, który na skutek czynności prawnej utracił status wierzyciela, nie ma wpływu na bieg przedawnienia egzekwowanej wierzytelności.

(wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 533/17, T. Bielska-Sobkowicz, W. Pawlak, R. Trzaskowski, OSNC 2019, nr 9, poz. 96)

*

Data uiszczenia opłaty sądowej na rachunek bankowy sądu wnoszonej w postaci wpłaty gotówkowej w placówce świadczącej usługi płatnicze na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (jedn. tekst: Dz.U. z 2017r., poz. 2003 ze zm.) jest data przyjęcia wpłaty przez tę placówkę.

(postanowienie z dnia 18 grudnia 2018 r., IV CZ 68/18, R. Trzaskowski, M. Koba, K. Tyczka-Rote, OSNC 2019, nr 9, poz. 97)

INFORMACJE

W dniu 1 czerwca 2019 r. w Poznaniu odbył się II Kongres Prawników Polskich. W Kongresie uczestniczyli prof. Małgorzata Gersdorf, Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego, Stanisław Zabłocki, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Karnej, oraz Dariusz Zawistowski, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej. W Kongresie wzięli także udział sędziowie Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej Teresa Bielska-Sobkowicz, Agnieszka Piotrowska i Katarzyna Tyczka-Rote.

Kongres został zorganizowany przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, Krajową Izbę Radców Prawnych oraz Naczelną Radę Adwokacką.

Dane statystyczne – czerwiec 2019 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono								Pozostało do rozpoznania
				Razem	Sposób załatwienia							
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchyłono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania	Inny sposób	
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	2273	256	348	-	40	5	36	-	224	43	2181
3.	CZP w tym:	43	4	7	3	-	-	-	-	-	4	40
	art. 390 k.p.c.	36	4	6	2	-	-	-	-	-	4	34
	skład 7-miu	7	-	1	1	-	-	-	-	-	-	6
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	58	41	40	-	21	5	8	-	-	6	59
5.	CO w tym:	71	95	80	-	3	-	-	-	-	77	86
	art. 401 k.p.c.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	art. 45 i 48 k.p.c.	71	95	80	-	3	-	-	-	-	77	86
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	86	16	10	-	-	-	-	-	-	10	92
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10.	RAZEM	2532	412	485	3	64	10	44	-	224	140	2459

SPIS TREŚCI

	<i>str.</i>
Uchwały	3
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia	7
Głosy	18
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2019 nr 7–8	48
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2019 nr 9	53
Informacje	57
Dane statystyczne – czerwiec 2019 r.	58

